

ПИСАЊЕ КРИВИЧНИХ ПРЕСУДА

ПИСАЊЕ
КРИВИЧНИХ
ПРЕСУДА

Аутори:

Драгомир Милојевић, председник Врховног касационог суда

Увод, Цитирање пресуда Европског суда за људска права

Бата Цветковић, судија Врховног касационог суда

Основне напомене, Уводни део пресуде

Синиша Важић, судија Апелационог суда у Београду

Разумљивост и читљивост пресуде

Веско Крстајић, судија Врховног касационог суда

Изрека пресуде

Миодраг Мајић, судија Апелационог суда у Београду

Образложење

Издавач

Мисија ОЕБС-а у Србији

Дизајн

comma | communications design

Штампа

Фидуција 011 Принт, Београд

Тираж

600 примерака

ISBN 978-86-6383-052-3

При изради овог Приручника коришћен је приручник „Вештина писања првостепене кривичне пресуде” аутора Миодрага Мајића у издању Службеног гласника.

Ова публикација је настала као део заједничног пројекта Мисије ОЕБС-а у Србији, Министарства правде САД и Врховног касационог суда Републике Србије. Ставови изречени у овој публикацији припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији, Министарства правде САД нити Врховног касационог суда Републике Србије.

Садржај

ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ	7
УВОД	9
РАЗУМЉИВОСТ И ЧИТЉИВОСТ ПРЕСУДЕ	11
УВОД	11
НАЈЧЕШЋИ НЕДОСТАЦИ КОЈИ УТИЧУ НА ЈАСНОСТ, РАЗУМЉИВОСТ И ЧИТЉИВОСТ ПРЕСУДЕ	11
ПРЕПОРУКЕ ЗА ПРАВИЛАН ИЗГЛЕД И ПИСАЊЕ ПРЕСУДЕ У ГРАМАТИЧКОМ И ЈЕЗИЧКОМ СМISЛУ	14
УВОДНИ ДЕО ПРЕСУДЕ	16
ИЗРЕКА ПРЕСУДЕ	18
ОСУЂУЈУЋА ПРЕСУДА	18
ОСЛОБАЂАЈУЋА ПРЕСУДА	41
ОДБИЈАЈУЋА ПРЕСУДА	44
ИЗРЕКА „МЕШОВИТЕ“ ПРЕСУДЕ	45
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ	46
УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	46
СТРУКТУРА ПРАВИЛНО САЧИЊЕНОГ ОБРАЗЛОЖЕЊА	51
IRAC (ПППЗ) МЕТОД	64
ЦИТИРАЊЕ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА	69
КАКО СЕ ПРАВНОТЕХНИЧКИ ЦИТИРАЈУ ОДЛУКЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА?	70

ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

Питање методологије израде првостепене пресуде у кривичној материји је одувек било актуелно у судској пракси. Ово посебно због чињенице што по завршетку главног претреса, као централног дела кривичног поступка, суд најчешће доноси пресуду којом се решава предмет кривичног поступка, односно овом врстом одлуке се расправљају материјалноправна и процесна питања у конкретном предмету, где суд снагом аргумената и јасно израженим ставом мора убедити странке (па и оног ко по другом основу чита пресуду) у исправност својих чињеничних и правних закључака, те да је за такав став имао чврсте аргументе.

Због тога, успешно спроведен поступак на главном претресу, па и донета одлука, још увек не значе успешно окончање кривичног поступка, јер фаза израде првостепене пресуде која након тога следи јесте изузетно значајан корак који врло често може анулирати све оно што је до тада добро урађено. Поготову што о самој форми пресуде Законик о кривичном поступку не говори много, будући да само једна одредба, члан 428 ЗКП, регулише форму и садржину кривичне пресуде, па у складу с тим треба додати и то да квалитетна израда кривичне пресуде подразумева познавање више области и то првенствено област кривичног права, али поред тога и добро познавање правописа, логике и др.

Посебан разлог за бављење овим питањем је и општепозната чињеница у вези с применом „новог ЗКП“, односно нове концепције и уведене страначке природе кривичног поступка наведеним закоником, што је подразумевало увођење нових законских решења. Ова су неминовно довела у питање до-тадашњи концепт израде првостепене пресуде (почев од ранијих овлашћења суда да по службеној дужности утврђује чињенично стање и др.), тако да и ове нове околности упућују на закључак о потреби разматрања питања у вези с методологијом израде првостепене пресуде, а у светлу нове концепције Законика о кривичном поступку. Ово питање не треба посматрати као наметање модела или неког репрезентативног узорка пресуде који би био обавезујући за све судије већ као један водич који ће пружити судијама правни оквир за питања која треба обрадити приликом израде пресуде, као и за саму методологију израде првостепене пресуде, а самим тим и избегавање одређених грешака које су уочене у досадашњој судској пракси.

Као што је већ речено, Законик о кривичном поступку питање форме и садржине кривичне пресуде регулише једном једином одредбом – чланом 428 ЗКП, где у ставу 1 одређује неопходне саставне делове сваке пресуде наводећи да „пресуда мора имати увод, изреку и образложење“, дакле исте одредељује као основне, обавезне и безусловне конститутивне елементе кривичне пресуде, док је даља садржина ових елемената прописана у наредним ставовима истог члана.

УВОД

Приручник је намењен судијама основних судова, нарочито судијама почетницима, као средство едукације за израду првостепених пресуда. Ово стога, јер формални недостаци у писању првостепене кривичне пресуде представљају најчешћи разлог због којег другостепени суд укида побијану пресуду и враћа предмет на поновно одлучивање суду првог степена.

С друге стране, право на правично суђење представља један од темеља правне државе и судски израз начела владавине права, а један од његових значајних елемената је управо обавеза суда да образложи своју одлуку. Право на правично суђење, поред права изричито наведених у члану 6 Европске конвенције, садржи и поједина јемства која произилазе из праксе Европског суда за људска права. Суд је нагласио да непостојање образложене судске одлуке може проузроковати тешкоће приликом приступа суду, јер се тиме спречава ефикасно коришћење жалбе у жалбеном поступку и омета подносилац представке да оспори нека питања у жалбеном поступку. Добро образложена судска одлука доприноси и уједначавању судске праксе и остварењу права на једнаку заштиту права.

Стога не чуди постојање поетских одредница као „записник је огледало поштења судије, а пресуда знања“, или пресуда представља „круну судијског рада“.

Пресудом се остварује циљ сваког кривичног поступка, утврђује да ли је извршено кривично дело, ко га је извршио, да ли је извршилац за исто крив и да се извршиоцу изрекне казна или друга кривична санкција. На ова питања суд одговара пресудом и може се рећи да је правноснажна пресуда закон за конкретну ситуацију, за конкретан однос о коме се у пресуди одлучује. Основни задатак суда када суди јесте да утврди чињенице, па да онда одлучује да ли се на те утврђене чињенице може применити одговарајући законски пропис.

Пресуда у којој се одговара на постављена питања представља резултат логичког силогизма у коме једну премису (већу), чини законска апстрактна норма, а другу (мању) утврђене чињенице у конкретном случају, које се подводе и идентификују с оним што је у закону као опште прихваћено.

Давно је писац серијала о Шерлоку Холмсу, Сер Артур Конан Дојл, написао: „Велика је погрешка теоретисати пре него што се прикупе подаци јер тада човек почиње да изврће чињенице тако да их прилагоди теоријама, уместо да теорије прилагођава чињеницама“.

Једноставно речено не треба унапред доносити одлуку, пре него што се прикупе и изведу сви потврдни докази неопходни за решење конкретне кривичноправне ствари.

Шта треба да садржи пресуда регулисано је Закоником о кривичном поступку и од тога не треба одступати. Најкраће речено, увод служи за индивидуализацију и идентификацију пресуде, изрека је најважнији део пресуде у коме је садржана воља и заповест суда о примени закона у конкретном случају, а образложење је део одлуке у коме суд излаже процес формирања одлуке, нарочито у погледу тумачења закона и оцене доказа.

Образложење омогућује странкама да одлуку побијају правним лековима, а вишем суду да, поводом правних лекова, испита да ли је одлука правилна и законита. То је средство које омогућује контролу судских одлука и спречава да се примена права, а посебно слободна оцена доказа и дискрециона власт судије у избору и одмеравању санкција не претвори у самовољу. Судаћи судија у образложењу подноси рачун за своју одлуку, странкама, вишем суду и јавности. То је изузетно тежак задатак који се само може остварити снагом аргумената, јасноћом изражавања и унутрашњом логиком која оставља у уверењу оног ко чита да је суд за своје ставове имао озбиљне разлоге без обзира на субјективан став читаоца према тим ставовима.

Отуда је веома важно дати добре разлоге у образложењу пресуде, јер околности сваког случаја су одлучујуће, због чега се не могу поистовећивати два случаја који имају слично или исто чињенично стање ако су се њихови поступци одвијали различито због предузетих или непредузетих радњи самих процесних субјеката, или због пропуста или чињења или нечињења суда или другог државног органа.

Тако је и циљ овог приручника да укаже на значај образложене судске одлуке која снагом својих аргумената убеђује странке и сваког другог у своју објективност и правилност, те да омогући корисницима податке и о заједничким елементима за израду појединих врста првостепених пресуда и по формалној садржини.

РАЗУМЉИВОСТ И ЧИТЉИВОСТ ПРЕСУДЕ

УВОД

Нема сумње да је један од најчешћих разлога за укидање пресуде, наравно када се то жалбом указује, онај предвиђен у члану 438 став 2 тачка 2 ЗКП, у којем се између осталог наводи да битна повреда одредаба кривичног поступка постоји и „...ако пресуда нема уопште разлога или у њој нису наведени разлози о чињеницама које су предмет доказивања или су ти разлози потпуно нејасни или у знатној мери противречни...”

Чињеница је да свака пресуда па и она која условно речено садржи све што ЗКП и Судски пословник предвиђа, уколико је написана тешко разумљивим језиком лакше постаје „кандидат“ да уважавањем жалбених разлога буде укинута. Због тога је од изузетне важности да пресуда има не само добру правну аргументацију, већ да буде написана јасним језиком, да буде разумљива и читљива. Ово тим пре што пресуду, осим странака, читају и други, она је доступна и широј јавности, како оној стручној тако и општој јавности и на неки начин представља „огледало“ квалитета једног правосудног система.

Осим тога, пресуде српских судова су и предмет признања у другим државама, због чега није неважно како изгледају и како су написане, јер сликовито речено оне су „амбасадори“ српског правосуђа у иностранству.

НАЈЧЕШЋИ НЕДОСТАЦИ КОЈИ УТИЧУ НА ЈАСНОСТ, РАЗУМЉИВОСТ И ЧИТЉИВОСТ ПРЕСУДЕ

→ шароликост визуелног изгледа пресуде

Упркос допису Врховног касационог суда од 23.11.2016. године којим је предвиђен стандард, тачније фонт, маргина и величина слова пресуде, нове пресуде, по правилу, и даље задржавају „стари“ изглед. То указује или на

непознавање садржаја дописа, на неслагање с њиме или пак (што је највероватније), инертно и механичко задржавање стила писања и изгледа пресуде још из приправничких времена, као и површног и опуштеног односа према изгледу пресуде.

→ дужина реченице

Реченице су често претерано дуге и то без оправдања. Према спроведеном истраживању за подручје Републике Србије просечна дужина реченице у кривичним пресудама српских судова износи 247 речи. Домаћи и међународни лингвистички стандарди стоје на становишту, да је реченица од максимално 40 речи најдужа реченица која је разумљива и читљива после првог читања.

→ непостојање пасуса (одељака)

Механичка интерпретација доказног материјала, уз готово стандардну ситуацију у којој се по правилу сви искази испитаних лица у кривичном поступку дословно преписују, уз пропуст да се садржина исказа макар уподоби индиректном говору, (да се уместо у првом лицу исказ интерпретира у трећем лицу и адекватном падежу), додатно отежава читљивост и разумљивост пресуде. Ово утолико пре уколико се избегава коришћење пасуса и новог реда. То за последицу има да је пресуда у којој је нпр. исказ неког сведока вишеструко интерпретиран иако за тим није било потребе, с предугачким реченицама, у једном пасусу и на више страна, пресуду чини нечитљивом и неразумљивом, па код читаоца ствара осећај одбијања.

Игнорише се могућност коришћења поделе текста на пасусе, поделе на одељке, давање подналова појединим чињеничним и правним целинама које се логички издвајају. Ово додатно отежава читање текста, нарочито када је реч о великим и обимним пресудама.

Готово да постоји аверзија према могућности да се поједине целине као и пасуси нумеришу, односно означе бројевима и тиме се олакша читање и праћење текста, поједностављује његова организација, чиме се добија на разумљивости пресуде.

Уверења сам да би оваква организација текста умногоме помогла и при писању образложења пресуде, јер при тако уређеном тексту с издвојеним целинама и одељцима и пасусима који су нумерисани много је лакше пратити садржај, учинити текст концизнијим и избећи непотребна и заморна понављања.

→ употреба пасивног стања

Иако у српском језику пасив најчешће не звучи природно, он се ипак чешће примењује у писању пресуда од активног стања (нпр. оштећени је ударен аутомобилом окривљеног). Активне реченице су снажније, јасније и обично звуче природније и сликовитије. Оне су уобичајеније у српском књижевном говору и језику, њима се лакше саопштавају информације и идеје. Склоност коришћењу пасива је веома распрострањена у писаним образложењима пресуда, иако нема своје оправдање ни упориште, како у књижевном језику, тако ни у свакодневном говору. Могући разлог зашто се користе пасивне конструкције скрива се у погрешном утиску да такав начин писања звучи стручније, формалније и „ученије“ од актива, те да је самим тиме својственији тексту пресуде.

→ погрешна и неправилна употреба речи

Уочена је неправилна употреба речи, и то како страних речи, тако и речи које се користе у свакодневном говору. Наиме, ради се о томе да неке речи имају различито значење од онога које им се даје у образложењима појединих пресуда, као што је нпр. атрибут „инкриминисан“, који се у неким пресудама користи као синоним за „наведен“ а заправо значи „окривљујући“ или „оптужујући“. Слично је и с речи „критичан“ која се такође користи као замена за реч „наведен“, а заправо значи „кључан, битан“.

Такође, уочљива је и неправилна граматичка конструкција и стварање непостојећих речи као што су нпр. „снашање“ трошкова кривичног поступка или „хотећи извршење кривичног дела“. Честа је и погрешна употреба предлога „напред“ или „горе“, што се у правилу јавља на почетку реченице којом се позива на претходни текст речима „имајући у виду све напред наведено“ или „горенаведено“. Јасно је да нешто не може бити „назад наведено“, па је довољно написати „имајући у виду наведено“.

Примећено је да се у писању пресуда користе и изрази којима се нпр. означавају учесници у кривичном поступку који нису предвиђени у ЗКП, као нпр. „вољни бранилац“ што је, по прилици, бесмислена супституција за законски и далеко јаснији израз „изабрани бранилац“. Такође, користе се изрази првоокривљени, другоокривљени, па чак и „окривљени првог реда, окривљени другог реда“, што означава редослед окривљених у изреци пресуде и не постоји као законски израз нити за таквим изразом постоји потреба.

Овакав начин писања пресуде супротан је и члану 122 став 1 Судског пословника који између осталог тражи да суд „...у свом раду користи изразе из закона и избегава стране речи и речи које нису опште усвојене у раду суда. Језички израз одлуке мора бити јасан и разумљив.“

Осим тога, уочено је да поједине судије некритички и без праве потребе и упоришта у прописима користе факсимил потписа уместо својеручног потписа, те да факсимилом потписују пресуде, што није законито. Надаље, иако то није предвиђено у ЗКП или Судском пословнику, изван број судија своје пресуде потписује другачијим бојама мастила од уобичајене плаве боје (нпр. зеленим или црвеним мастилом). Пресуда је јавни и формални документ иза којег стоји ауторитет суда и државе и таквој врсти колоритне егзотичности ту нема места.

→ стилске грешке

Дужина реченице, организација реченице, слагање реченице у граматичком низу, логичко повезивање и резонување свакако спадају у елементе на основу којих се препознаје стил или начин писања пресуде. По овим карактеристикама, приликом читања пресуде у жалбеном поступку пажљивији судија може да препозна ко ју је писао и не знајући име састављача. Претерано понављање, сабијање свих важних информација или чињеница у једну реченицу, стварају проблем у читању и разумевању реченице па ово треба избегавати.

Томе треба додати склоност да се у писању пресуде користе емотивно обојене речи и колоквијализми а мање формални стил, па се тако учесници у поступку понекад наводе само по имену а без презимена (нпр. окривљени Зоран, сведокиња Деса итд.). Ово је не само стилски неприхватљиво, већ може и да укаже на евентуално лично познанство с наведеним лицем. На тај начин ствара се утисак фамилијарне присности и провинцијализма, којима у пресуди нема места, а свакако указује на низак ниво културног изражавања и писања.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ПРАВИЛАН ИЗГЛЕД И ПИСАЊЕ ПРЕСУДЕ У ГРАМАТИЧКОМ И ЈЕЗИЧКОМ СМISЛУ

- приликом писања пресуде треба се држати прописане стандардизације изгледа и форме судских одлука Републике Србије одређених у допису Врховног касационог суда од 23.11.2016. године по следећим параметрима:

Горња маргина	2,50 цм
Доња маргина	2,50 цм
Лева/десна маргина	2,53 цм (75 словних места у реду)

Врста слова (фонт)	Times new roman
Величина слова	12
Проред (параграф)	1.за отправке одлука: 1 2.изворник одлуке: 1,5

- обратите пажњу на дужину реченице и ограничите број речи у реченици;
- обратите пажњу на редослед реченица;
- користите пасусе (одељке), означите их бројевима;
- пишите јасније и концизније, фокусирајте се на поруку коју та реченица или низ реченица носи;
- избаците сувишне речи, непотребне стране речи и колоквијализме;
- користите знакове интерпункције као и везнике;
- код писања скраћеница и акронима који су састављени од српских речи не треба користити цртицу и наставак за падеж (нпр. правилно је: на основу члана 258 став 4 ЗКП, а неправилно: на основу члана 258 став 4 ЗКП-а);
- пажљиво прочитајте написану пресуду и исправите грешке које се односе на граматику, знакове интерпункције, синтаксу и правопис;
- потпишите пресуду.

Вођење кривичног поступка – главног претреса и доношење пресуде свакако је тешка и одговорна дужност. Она захтева висока знања и залагање при упознавању самог предмета и прописа. За то је неопходно поседовање квалитетног логичког апарата судије чијом се применом, односно логичким расуђивањем, долази до закључака који ће бити образложени у пресуди. Вештина писања пресуде на јасан, разумљив и читљив начин основна је претпоставка и нужан оквир правилној и законитој пресуди. Као по правилу, кривичном пресудом је готово увек незадовољна једна странка у кривичном поступку, а неретко и обе. Такав „непријатељски“ однос према пресуди суда, а потом и према писаном отправку пресуде, може бити макар ублажен ако та пресуда буде написана на јасан и разумљив начин, ако је читљива, те ако је у њој дата квалитетна правна аргументација за закључке које је донео суд.

УВОДНИ ДЕО ПРЕСУДЕ

Уводни део пресуде је регулисан одредбом члана 428 став 2 ЗКП и, пошто су његови елементи изричито прописани овом законском одредбом, претпоставка је да овај део пресуде не би требало да ствара било какве проблеме у пракси уколико се доследно поступа по законском тексту, што указује на то да се у овом делу ради о „техничком“ делу пресуде.

У овом делу на самом почетку треба напоменути да је одредбом члана 125 судског пословника („Службени гласник РС“ број 110/09, 70/11 и 19/12) прописан садржај заглавља пресуде одредбом која предвиђа да се: „у горњи леви угао свих судских писмена ставља заглавље које садржи: грб Републике Србије, назив: Република Србија, назив суда, ознаку и број предмета, датум и седиште суда. Ако је одлука или писмено израђена у судској јединици, односно у одељењу изван седишта суда, у заглављу се поред назива суда наводи и судска јединица, односно одељење изван седишта суда“.

Што се тиче редоследа елемената уводног дела пресуде, одредба члана 428 став 2 ЗКП даје врло прецизан редослед прописивањем да увод пресуде садржи: назначење да се пресуда изриче у име народа, назив суда, име и презиме председника и чланова већа и записничара, име и презиме оптуженог, кривично дело за које је оптужен и да ли је био присутан на главном претресу, дан главног претреса и да ли је главни претрес био јаван, име и презиме тужиоца, браниоца, законског заступника и пуномоћника, који су били присутни на главном претресу и дан објављивања изречене пресуде, као и да ли је пресуда донета једногласно или већином гласова.

Дакле, иако је оваква одредба врло јасна, у пракси су уочене бројне импровизације и модификације, што је довело до карактеристичних грешака које се односе на уводни део пресуде, а огледају се у следећем:

- непотребно је и погрешно наводити да је пресуду донео суд који је „првостепени и кривични“, јер законик не предвиђа ове изразе, већ је довољно да се у овом делу значи само назив суда;
- погрешно је означавати да је пресуду донео суд састављен од „судије... као председника већа и судија поротника... као чланова већа“, већ је свим довољно навести да је „суд састављен од председника већа судије... и чланова већа судија поротника...“;
- погрешно је навођење да се поступак води по оптужби јавног тужилаштва, пошто је процесни субјекат јавни тужилац, а не јавно тужилаштво;

- погрешан је исказ да је пресуда донета „у предмету против окривљеног“, будући да се пресуда доноси „у поступку против окривљеног“;
- у поступку који је вођен против већег броја окривљених довољно је означити пуно име и презиме само првоокривљеног уз додавање речи „и др.“, као и навести само једно од више кривичних дела која се оптужбом стављају на терет уз додавање речи „и др.“;
- непотребно је наводити да је претрес био „усмен и контрадикторан“, пошто су усменост и контрадикторност основне карактеристике поступка и не представљају никакав изузетак који би захтевао посебно означавање;
- потребно је означити да ли је пресуда донета једногласно или већином гласова, а посебно је битно означити дан објављивања пресуде, што је значајно у односу на нека процесна права и овлашћења странака у поступку;
- напокон, непотребно је означавати да је пресуда „јавно“ објављена, пошто је процесно немогуће да се пресуда објављује „тајно“.

Напред наведене грешке у погледу уводног дела пресуде, могу се отклонити доследном применом одредбе члана 482 став 2 ЗКП и на начин како је то напред изнето, на шта указује следећи пример:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
 ВИШИ СУД У НИШУ
 К 55/2016
 28.12.2016. године
 Ниш

У ИМЕ НАРОДА

Виши суд у Нишу у већу састављеном од председника већа судије Марка Марковића и чланова већа судија поротника Бранка Бранковића и Александра Антића са записничаром Маријом Митић, у кривичном поступку против окривљеног Драгана Димитријевића и др. оптуженог оптужницом Вишег јавног тужиоца у Нишу због кривичног дела тешке телесне повреде из члана 121 став 3 у вези са ставом 1 КЗ и др., дана 28.12.2016. године, након јавног главног претреса одржаног у присуству заменика Вишег јавног тужиоца Петра Петровића, окривљених Драгана Димитријевића и Ђорђа Ђорђевића и њихових бранилаца адвоката Станка Станковића и Јована Јовића, донео је већином гласова, а дана 29.12.2016. године објавио.

ИЗРЕКА ПРЕСУДЕ

Најважнији део сваке судске одлуке је изрека те одлуке. Изрека је сублимација судског поступања, то је основни резултат судског процеса или одговор суда на питања која је поставила оптужба.

Основни одговор суда је изјашњење да ли је оптужени крив за извршење кривичног дела које је предмет поднесене оптужбе или није (у ком га случају треба ослободити од оптужбе) или пак оптужбу треба из законом прописаних разлога одбити. Садржај изреке пресуде је несумњиво њен најважнији део пре свега за оптуженог и снагу извршног наслова имају само одлуке суда из изреке пресуде. На основу изреке пресуде у било ком даљем тренутку определићемо се и према питању да ли је или није нека ствар већ правноснажно пресуђена.

Законик о кривичном поступку посвећује садржају изреке пресуде свега три става у члану 428 (ставови 3, 4 и 5), а разумљиво, нешто детаљније говори о садржини изреке осуђујуће пресуде (члан 424).

У даљем делу овог приручника биће говора о садржини овог дела, најпре пресуде којом се окривљени оглашава кривим (као и о изреци пресуде која је донета по споразуму о признању кривичног дела) те о ослобађајућој, одбијајућој, али и тзв. „мешовитој” или пресуди која у себи садржи више различитих врста пресуда.

ОСУЂУЈУЋА ПРЕСУДА

Лични подаци о окривљеном

Као и у остале две врсте пресуда, изрека осуђујуће пресуде мора садржати податке лица према коме је донета. Стога се у члану 428 став 2 ЗКП најпре и прописује да изрека пресуде садржи личне податке о оптуженом, при чему нас упућује на одредбу члана 85 став 1 ЗКП. Овом одредбом је прописано који су то све подаци о оптуженом које мора да садржи (свака) пресуда. Тако, одређено је да су то: име и презиме, јединствени матични број грађана или број личног документа, надимак, име и презиме родитеља, девојачко породично име мајке, где је рођен, где станује, дан, месец и година рођења, др-

жављанство, занимање, породичне прилике, да ли је писмен, какве је школе завршио, шта он и чланови његовог породичног домаћинства поседују од имовине, да ли је, кад и зашто осуђиван, да ли је и кад изречена кривична санкција извршена и да ли се против њега води поступак за које друго кривично дело. Дакле, листа података је прецизно и јасно одређена законом те изрека пресуда мора да их садржи (ни мање ни више) да би се на основу њих могло несумњиво одредити према коме је тачно лицу поступак вођен и пресуда донета. При навођењу ових података о оптуженом треба се придржавати и овог њиховог законског редоследа.

Треба приметити:

- да пресуде неретко не садрже све наведене податке;
- да се у пресудама наших судова још увек често прво наводи презиме па потом име (иако лингвистичка правила налажу да се то ради само уколико је реч о списковима лица и сл.);
- да се по инерцији из неких ранијих времена (члан 89 став 1 ЗКП из 2001. год.), наводе и подаци о томе да ли је окривљени, кад и где одслужио војску, да ли је одликован и сл.;
- да се подаци о имовини чланова домаћинства често уопште не наводе;
- да се само наведе како је оптужени „раније осуђиван“ без навођења података када и зашто, него се то неретко наводи у образложењу (по правилу одлуке о казни), иако је неопходно да се управо у овом делу изреке пресуде наведу и ови „лични подаци“ о оптуженом, тј. да ли је, кад („пресудом Основног суда у В. посл. бр. К. 111/2012 од 12.12.2012. год...“) и због чега осуђиван („због крив. дела... осуђен је на казну затвора у трајању од три месеца“) те да ли је изречена казна и извршена, а што је све противно наведеној законској одредби из члана 85 став 1 ЗКП.

У вези с личним подацима о оптуженом неопходно је рећи и то да, уколико има више оптужених према којима се доноси ова пресуда, тада се испред њихових личних података наводи одговарајући арапски редни број.

Како је реч о осуђујућој пресуди, тј. оној „у којој се оптужени оглашава кривим“, а како је то одређено одредбом члана 424 став 1 ЗКП, оглашавање кривим се, по правилу, врши тако што се након наведених личних података о оптуженом, изричито наведе, малим словима, „крив је“, на средини реда, а потом у наставку, на почетку новог реда, такође малим словима и „што је:“

Одлуке суда у осуђујућој пресуди

Даљи садржај изреке ове врсте пресуде одређен је у наставку одредбе члана 424 став 1 у смислу које ће све одлуке суд донети односно „изрећи“:

1. за које се дело оглашава кривим, уз назначење чињеница и околности које чине обележја кривичног дела, као и оних од којих зависи примена одређене одредбе кривичног закона;
2. законски назив кривичног дела и које су одредбе закона примењене;
3. на какву се казну осуђује оптужени или се по одредбама кривичног закона ослобађа од казне;
4. одлуку о условној осуди, односно о опозивању условне осуде или условног отпуста;
5. одлуку о мери безбедности, о одузимању имовинске користи или о одузимању имовине проистекле из кривичног дела;
6. одлуку о имовинскоправном захтеву;
7. одлуку о урачунавању притвора или већ издржане казне;
8. одлуку о трошковима кривичног поступка“ (одредба члана 424 став 1 ЗКП).

Чињенични опис кривичног дела

Ако лични подаци о оптуженом опредељују према коме је вођен поступак и донета пресуда, чињенични (чињеничноправни) опис кривичног дела треба да определи због ког кривичног дела је поступак вођен и „што је“ оптужени оглашен кривим. Чињенице и околности које чине обележја кривичног дела су његова лична карта и из њих треба да произађе његова правна квалификација те тако заједно представљају нераздвојну целину. Оне ће нам послужити и да одговоримо на питање да ли је оптужени за исто дело већ правноснажно пресуђен.

Овај део изреке пресуде је најкомплекснији и по правилу и садржи највише грешака које не оправдава чињеница да су судови у знатној мери везани чињеничним описом датим у оптужном акту тужиоца. Ова везаност неретко иде толико далеко да су најчешће описи у осуђујућим пресудама наших првостепених судова у потпуности и до последњег слова реписани описи из

оптужног акта (јавног) тужиоца. И то наравно не би био проблем да је тужиоцев опис “перфектан” али он то често није.

Свако кривично дело је изразито уникатан догађај и у времену и у простору, и по његовим субјектима те по његовим обележјима па једна публикација овог типа свакако не може читаоцу пружити све поуке како да једноставно и са лакоћом описује кривичноправне догађаје али се може указати на нека правила и препоручити образац.

Примера ради у пракси наших судова кривично дело крађе из члана 203 став 1 КЗ обично би било описано овако:

„што је:

(а) дана 12.12.2012. године у вечерњим сатима, у Новом Саду, у улици Јована Суботића бр. 12, (б) способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан свог дела и његове забрањености и чије извршење је хтео, (в) одузео туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи прибави противправну имовинску корист, (г) тако што је бицикл за рекреацију марке BOOSTER Galaxy FS вредности 15.000,00 рекреацију марке BOOSTER Galaxy FS вредности 15.000,00 динара, власништво оштећеног Петра Петровића изгубио из незакључаног дворишта куће оштећеног на датој адреси, одвезао га својој кући а потом сутрадан продао на најлон пијаци у Новом Саду.“

Исто кривично дело може се описати и овако:

„што је:

дана 12.12.2012. године у вечерњим сатима, у Новом Саду, у улици Јована Суботића бр. 12,

одузео туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи прибави противправну имовинску корист,

тако што је бицикл за рекреацију марке BOOSTER Galaxy FS вредности 15.000,00 динара, власништво оштећеног Петра Петровића, изгубио из незакључаног дворишта куће оштећеног на датој адреси, одвезао га својој кући, а потом сутрадан продао на најлон пијаци у Новом Саду,

при чему је био способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан свог дела и његове забрањености и хтео његово извршење“.

или пак овако:

„што је:

дана 12.12.2012. године у вечерњим сатима, у Новом Саду, у улици Јована Суботића бр. 12,

изгурао бицикл за рекреацију марке BOOSTER Galaxy FS вредности 15.000,00 динара, власништво оштећеног Петра Петровића, из незакончаног дворишта куће оштећеног на датој адреси, одвезао га својој кући, а потом сутрадан продао на најлон пијаци у Новом Саду,

при чему је био способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан свог дела и његове забрањености и чије извршење је хтео,

те тако одузео туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи прибави противправну имовинску корист.“

Без обзира како је кривично дело описано, у чињеничном опису дела уочава се неколико целина (а, б, в, г), односно одређен шаблон.

Тако, ту су наводи о времену и месту извршења (а), о елементима кривице (б), законски елементи дела (в) и конкретне околности извршења дела (г). Без ова четири сегмента чињенични (или чињеничноправни) опис кривичног дела није потпун, а на који од наведених начина (модела) ће ови сегменти бити наведени (сви су несумњиво правилни) зависи само од стила аутора.

При том је неопходно указати на дубоко уврежен став у пракси да се чињеничноправни опис кривичног дела мора извршити у једној реченици. Док је код простих кривичних дела (као у наведеном примеру) то и разумљиво, за то код сложенијих кривичних дела (изазивање опште опасности, угрожавање јавног саобраћаја, недозвољена производња опојних дрога и др.) нема рационалног оправдања, те се као резултат јавља једна реченица од више десетина или стотина речи, на једној или више страница уз дискутабилну разумљивост. Стога би било упутно посебно описати елементе кривице, нпр. посебно радњу производње опојне дроге, а посебно радњу продаје и сл.

У комбинацији с претходним, описи су често предугачки и садрже мноштво потпуно небитних околности, што непотребно оптерећује изреку пресуде, која би требала бити и кратка и јасна и свима разумљива, будући да је то оно што се, у чињеничном смислу, неке ставља на терет или зашто се неко оглашава кривим.

Надаље, опис често мора да садржи и чињенице и околности од којих зависи примена појединих одредби кривичног закона. Тако, примена овлашћења о ублажавању казне из одредби члана 23 став 3 или из члана 30 став 2 КЗ није могућа уколико чињенични опис кривичног дела не садржи наводе о битно смањеној урачунљивости оптуженог, о покушају извршења кривичног дела итд.

Следи пример **комплекснијег** описа дела који садржи све проблеме на које је указано, а потом је исто чињенично стање представљено по потпуно другачијем моделу којим се на јасан и разумљив начин описују радње окривљених.

**„Окривљени:
Горан Кончар...**

к р и в ј е

што је:

у периоду од фебруара 2009. године до 01. јуна 2010. године, на територији Аутономне покрајине Војводине, окр. Горан Кончар организовао групу чији су припадници били окривљени Новица Уздић, Данко Комшић, Владимир Вишњић, Јован Валчић, Илија Шошкић, Војак Вавић, Бранислав Васовић и Един Смајић, која је имала за циљ вршење кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, а ради стицања незаконите финансијске користи, па су окривљени Горан Кончар, Новица Уздић, Данко Комшић, Владимир Вишњић, Јован Валчић, Илија Шошкић, Војак Вавић, Бранислав Васовић и Един Смајић у поменутом периоду, као група, делујући у складу са планом организатора окр. Горана Кончара, у више адаптираних кућа на територији Аутономне покрајине Војводине неовлашћено производили супстанцу која је проглашена за опојну дрогу, и то генетски модификовану марихуану – сканк, коју чине осушени делови биљке *cannabis* и ту опојну дрогу неовлашћено продавали препродавцима опојних дрога у Републици Србији, док је окр. Бранислав Васовић за потребе ове групе, у Холандији набављао расад биљке *cannabis*, разне хемијске и друге супстанце, материјал и опрему намењену за производњу опојне дроге марихуане у вештачким условима и те супстанце, материјал и опрему, посредством других лица, предавао на употребу поменутих окривљенима у Републици Србији, а окр. Војислав Костић је те супстанце, материјал и опрему намењену за производњу наведене врсте опојне дроге, по потреби и по упутствима поменутих окривљених, припадника ове криминалне групе, на територији Војводине превозио од једне лабораторије до друге и предавао је на употребу окривље-

нима који су у тим лабораторијама непосредно производили опојну дрогу марихуану, при чему су сви наведени окривљени били урачунљиви и свесни својих дела и њихове забрањености, чије извршење су и хтели, а ово на начин да је окр. Јован Валчић, по упутству окр. Горана Кончара које му је пренео окр. Владимир Вишњић, у фебруару 2009. године, са Александром Костићем, власником куће у селу Јазак, у ул. Бошка Палковљевића – Пинкија бр. 38, договорио да од њега купи ту кућу за износ од 28.000,00 евра, који му је потом и исплатио из два дела новцем окр. Горана Кончара, који му је предао окр. Владимир Вишњић, окр. Бранислав Васовић, у фебруару 2009. године, овој криминалној групи ставио на располагање своју кућу у Врднику, у ул. Девете војвођанске бригаде бр. 6, ради неовлашћене производње поменути опојне дроге, уз услов да учествује са одређеним процентом у расподели нелегалне добити од неовлашћене продаје опојне дроге која би била произведена у тој кући, окр. Јован Валчић, по упутству окр. Горана Кончара, које му је пренео окр. Владимир Вишњић крајем октобра 2009. године, са Емином Милосављевић власницом куће у Србобрану, у ул. Шандора Петефија бр. 4, постигао договор да од ње купи ту кућу за износ од 16.000,00 евра, који јој је потом и исплатио из четири дела новцем окр. Горана Кончара који му је предао окр. Владимир Вишњић, док је окр. Војак Вавић, по договору са окр. Гораном Кончаром и његовим новцем у износу од 2.000,00 евра, у децембру 2009. године од власника Ђуре Мишића изнајмио кућу у Инђији, у ул. Каменова бр. 1 на период од једне године, те је окр. Илија Шошкић по упутствима окр. Горана Кончара, које су му преносили окривљени Јован Валчић и Владимир Вишњић, извршио грађевинску адаптацију поменута 4 објекта и њихову техничку припрему за отпочињање процеса производње опојне дроге марихуане, и то тако што је за производњу марихуане преуредио само оне просторије у тим објектима које нису на ударном месту, док су ударни делови ових објеката задржали стамбену намену, све како би неовлашћена производња марихуане остала скривена од лица која не припадају овој криминалној групи, а такође је касније обезбеђивао све потребне техничке услове за несметано одвијање процеса производње марихуане, укључујући снабдевање хумусом и водом, као и регулацију светлости, влажности ваздуха и температуре, док су окривљени Горан Кончар, Новица Уздић, Данко Комшић и Владимир Вишњић, преко телефона од окр. Бранислава Васовића наручивали расад биљке *cannabis*, разне хемијске и друге супстанце, материјал и опрему неопходну за производњу опојне дроге марихуане – сканка у вештачким условима, па је окр. Васовић у Холандији, где привремено борави, куповао све оно што су поменути окривљени од њега наручивали и организовао транспорт купљеног до Новог Сада или Београда, путничким и теретним возилима разних физичких лица или аутобусима саобраћајног предузећа „Ласта“, те су купљена средства и опрему у Р. Србији преузимали и новцем окр. Горана Кончара плаћали окривљени Данко

Комшић и Владимир Вишњић, који су својим возилима превозили преузета средства и опрему до поменуте 4 куће-лабораторије, или би за превоз тих ствари до лабораторије у Србобрану ангажовали окр. Војислава Костића, који је, уз то, по упутствима окр. Горана Кончара, као и окривљених Данка Комшића и Владимира Вишњића ове превозио до поменутих лабораторија, а такође је превозио и расад биљке *cannabis*, хемијске и друге супстанце, материјал и опрему неопходну за производњу опојне дроге марихуане од једне куће-лабораторије до друге, што је повремено чинио и окр. Илија Шошкић својим камионом марке ТАМ, рег. бр. НС811-44, док је окр. Владимир Вишњић, по упутству окр. Горана Кончара, уз помоћ окр. Јована Валчића, надгледао процес производње опојне дроге марихуане у све 4 поменуте куће-лабораторије, у којима су непрекидно боравили и спроводили процес производње окривљени Војак Вавић, Бранислав Васовић, Јован Валчић и Един Смајић, и то окр. Војак Вавић у поменутој кући у селу Јазак, у периоду од априла 2009. године до 01. јуна 2010. године, окр. Бранислав Васовић у својој кући у Врднику, у периоду од почетка фебруара до 31. децембра 2009. године када је у тој кући дошло до пожара на инсталацијама, окр. Јован Валчић, у поменутој кући у Србобрану, у периоду од почетка јануара до 01. јуна 2010. године и окр. Един Смајић у наведеној кући у Инђији, у периоду од краја фебруара до 01. јуна 2010. године, а ови окривљени су опојну дрогу марихуану производили тако што су набављени расад биљке *cannabis* најпре засађивали у мале посуде од камене вуне, које су у малим инкубаторима излагали дејству неонске светлости и влаге, проверавали раст поменуте биљке у одређеним временским интервалима и, када би корен ове биљке почео да клија, те биљке пресађивали у веће саксије са влажном земљом, те потом додавали одговарајуће ђубриво и хемијска средства, заливали биљке и, путем постављене опреме коју је у поменутих објектима инсталирао окр. Илија Шошкић, у просторијама где су се налазиле биљке *cannabis* одржавали потребно осветљење у одређеном временском периоду, одговарајућу температуру и влажност ваздуха, као и потребну вентилацију, све до завршне фазе цветања, када би тзв. „хедове“ одвајали од осталих делова биљки и остављали их да се суше потребно време на посебним местима, те је окр. Владимир Вишњић новцем окр. Горана Кончара окривљенима Јовану Валчићу, Војаку Вавићу, Браниславу Васовићу и Едину Смајићу периодично исплаћивао договорену накнаду за ове послове, као и окр. Илији Шошкићу, којем је, уз то, плаћао и нужне трошкове које је имао у вези са својим ангажовањем, а такође је новцем окр. Горана Кончара плаћао накнаду за утрошену електричну енергију и остале дажбине за наведене куће-лабораторије, па је окр. Горан Кончар опојну дрогу марихуану која је произведена у наведеним лабораторијама неовлашћено продавао разним дилерима дроге у Р. Србији, тако што би са купцем договорио количину и цену, као и време примопредаје, а потом, преко окр. В. В., окривљене који

су непрекидно боравили у поменутиим лабораторијама и непосредно произвођили дрогу обавештавао о постигнутом договору, након чега би купци долазили у поменуте лабораторије и у присуству окр. Владимира Вишњића преузимали купљене количине марихуане, или би окр. Владимир Вишњић сам или уз помоћ окр. Данка Комшића договорене количине марихуане испоручивао купцима, а произведену опојну дрогу марихуану су, по договору са окр. Гораном Кончаром, неовлашћено продавали и окривљени Јован Валчић и Војак Вавић, који су, између осталог, у више наврата ту опојну дрогу неовлашћено продавали и окр. Ристи Панићу, па тако и дана 05. маја 2009. године, у Новом Саду, али су дана 01.06.2010. године сви поменути окривљени, осим окр. Бранислава Васовића, лишени слободе од стране полицијских службеника МУП Р. Србије, те је приликом претреса поменутих кућа-лабораторија, у њима пронађена већа количина произведене опојне дроге марихуане, упакована у више десетина ПВЦ кеса, 1.222 стабљике биљке *cannabis* у различитим стадијумима раста, као и бројне хемијске и друге супстанце, материјал и опрема неопходни за производњу опојне дроге марихуане у вештачким условима, док је, приликом претреса станова које користе окривљени, у њима, између осталог, пронађен новац у укупном износу од 15.625,00 евра и 17.760,00 динара, који потиче од неовлашћене продаје опојне дроге марихуане, већи број других вредних предмета, велики број мобилних телефона, као и разне друге ствари, које указују на њихово учешће у овој криминалној активности,

чиме је учинио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 3, у вези са ставом 1 Кривичног законика.“

Исто чињенично стање може се у изреци пресуде представити на разумљиви начин:

**„Окривљени
Горан Кончар...**

к р и в ј е

што је:

У периоду од фебруара 2009. године до 01. јуна 2010. године, када је лишен слободе, на територији Аутономне покрајине Војводине, способан да схвати значај свога дела и да управља својим поступцима, свестан свога дела и желећи његово извршење и свестан да је његово дело забрањено, у саставу групе коју је претходно организовао, неовлашћено производио и стављао у промет супстанце које су проглашене за опојне дроге.

Чињенице и околности које чине обележја кривичног дела

- Организовање групе

Окривљени Горан Кончар је у означеном периоду организовао групу чији су припадници постали окривљени Новица Уздић, Данко Комшић, Владимир Вишњић, Јован Валчић, Илија Шошкић, Војак Вавић, Бранислав Васовић и Един Смајић, која је имала за циљ вршење кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, а ради стицања незаконите финансијске користи.

Чланови наведене групе су, делујући у складу са планом организатора окр. Горана Кончара, у више адаптираних кућа на територији Аутономне покрајине Војводине, неовлашћено производили супстанцу која је проглашена за опојну дрогу, и то генетски модификовану марихуану – сканк, коју чине осушени делови биљке *cannabis* и ту опојну дрогу неовлашћено продавали препродавцима опојних дрога у Републици Србији.

- Улоге чланова групе
- Обезбеђивање простора за производњу опојне дроге

Окр. Јован Валчић је новцем окр. Горана Кончара и по његовом упутству, које му је пренео окр. Владимир Вишњић, у фебруару 2009. године, од Александра Костића за 28.000 евра купио кућу у селу Јазак, у ул. Бошка Палковљевића – Пинкија бр. 38. На исти начин, окривљени Јован Валчић је крајем октобра 2009. године за 16.000 евра од Емине Милосављевић, купио кућу у Србобрану, у ул. Шандора Петефија бр. 4.

Окр. Бранислав Васовић је у фебруару 2009. године групи ставио на располагање своју кућу у Врднику, у ул. Девете војвођанске бригаде бр. 6, уз услов да учествује са одређеним процентом у расподели добити од неовлашћене продаје опојне дроге која би била произведена у тој кући.

Окр. Војак Вавић је у децембру 2009. године, новцем окр. ГОРАНА КОНЧАРА и по његовом упутству, за износ од 2.000,00 евра, од ЋУРЕ МИШИЋА изнајмио кућу у Инђији, у ул. Каменова бр. 1 на период од једне године.

Окр. Илија Шошкић је по упутствима окр. Горана Кончара које су му преносили окривљени Јован Валчић и Владимир Вишњић извршио грађевинску адаптацију поменута 4 објекта и њихову техничку припрему тако што је за производњу марихуане преуредио само оне просторије у тим објектима које нису на ударном месту, док су ударни делови ових објеката задржали стамбену намену како би неовлашћена производња марихуане остала скривена од лица која не припадају овој криминалној групи.

- Набављање расада

Окривљени Горан Кончар, Новица Уздић, Данко Комшић и Владимир Вишњић су телефоном од окр. Бранислава Васовића који привремено борави у Холандији наручивали расад биљке саппаbis, разне хемијске и друге супстанце, материјал и опрему неопходну за производњу опојне дроге марихуане – сканка у вештачким условима.

Окр. Бранислав Васовић је у Холандији куповао наручене супстанце и опрему и организовао транспорт купљеног до Новог Сада или Београда, путничким и теретним возилима разних физичких лица или аутобусима саобраћајног предузећа „Ласта“.

Средства и опрему у Републици Србији су преузимали и новцем окр. Горана Кончара плаћали и до лабораторија превозили окривљени Данко Комшић и Владимир Вишњић. Повремено су превоз средстава и опреме између лабораторија вршили и окр. Војислав Костић, Војак Вавић и Илија Шошкић.

- Организовање производње

У 4 поменуте куће-лабораторије непрекидно су боравили и по упутствима окр. Горана Кончара спроводили процес производње окривљени:

Војак Вавић – у кући у селу Јазак, у периоду од априла 2009. године до 01. јуна 2010. године;

Бранислав Васовић – у својој кући у Врднику, у периоду од почетка фебруара до 31. децембра 2009. године;

Јован Валчић – у кући у Србобрану у периоду од почетка јануара до 01. јуна 2010. године и

Един Смајић – у кући у Инђији, у периоду од краја фебруара до 01. јуна 2010. године.

Наведени окривљени су опојну дрогу марихуану производили тако што су расад биљке *cannabis* најпре засађивали у мале посуде од камене вуне, које су у малим инкубаторима излагали дејству неонске светлости и влаге, проверавали раст поменуте биљке у одређеним временским интервалима и, када би корен ове биљке почео да клија, биљке пресађивали у веће саксије са влажном земљом. У даљем процесу производње окривљени су додавали одговарајуће ђубриво и хемијска средства, заливали биљке и, путем постављене опреме одржавали потребно осветљење у одређеном периоду, одговарајућу температуру и влажност ваздуха, као и потребну вентилацију, све до завршне фазе цветања, када би тзв. „хедове“ одвајали од осталих делова биљки и остављали их да се суше потребно време на посебним местима.

Окр. Илија Шошкић је обезбеђивао потребне техничке услове за несметано одвијање процеса производње, укључујући снабдевање хумусом и водом, као и регулацију светлости, влажности ваздуха и температуре.

Окр. Владимир Вишњић је новцем окр. Горана Кончара плаћао накнаду за утрошену електричну енергију и остале дажбине за наведене лабораторије. Новцем окр. Кончара окр. Вишњић је окривљенима Јовану Валчићу, Војаку Вавићу, Браниславу Васовићу, Едину Смајићу и Илији Шошкићу периодично исплаћивао договорену накнаду за ове послове, а окр. Илији Шошкићу је плаћао и нужне трошкове које је имао у вези са својим ангажовањем. Поред тога, окр. Владимир Вишњић је по упутству окр. Горана Кончара, уз помоћ окр. Јована Валчића, и надгледао процес производње опојне дроге.

- Продаја опојне дроге

Окр. Горан Кончар је опојну дрогу марихуану, која је произведена у наведеним лабораторијама, неовлашћено продавао разним дилерима дроге у Р. Србији, тако што би са купцем договорио количину и цену, као и време припремања. Након оваквих договора окривљени Горан Кончар је, преко окр. Владимира Вишњића, обавештавао о постигнутом договору окривљене који су непрекидно боравили у поменутим лабораторијама и непосредно прои-

зводили дрогу, након чега би купци долазили у поменуте лабораторије и у присуству окр. Владимира Вишњића преузимали купљене количине марихуане. У појединим случајевима, окр. Владимир Вишњић је, сам или уз помоћ окр. Данка Комшића, договорене количине марихуане испоручивао купцима.

По договору са окр. Гораном Кончаром, опојну дрогу марихуану су неовлашћено продавали и окривљени Јован Валчић и Војак Вавић, између осталог, у више наврата, као и дана 5. маја 2009. године у Новом Саду.

- чиме је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 3, у вези са ставом 1 Кривичног законика.”¹

Законски назив кривичног дела и које су одредбе закона примењене

Правна квалификација кривичног дела треба да проистекне из његовог чињеничног описа и своди се на означавање законског назива кривичног дела и бројне ознаке члана примењеног кривичног закона. (Неопходно је напоменути да немају сва кривична дела и законски назив – поједина кривична дела из тзв. „споредног“ кривичног законодавства, тако из Закона о банкама, Закона о девизном пословању и др.). То означавање се уобичајено, у пракси наших судова, врши тако што се након чињеничног описа (у наведеном примеру кривичног дела) наведе:

„чиме је извршио кривично дело крађа из члана 203 став 1 КЗ“.

Уколико је то дело извршено у покушају, тада ће у наведеном примеру правна квалификација садржавати и то:

„чиме је извршио кривично дело крађа у покушају из члана 203 став 1 у вези са чланом 30 став 1 КЗ“

или друге одговарајуће одредбе Кривичног законика (или другог кривичног закона) уколико се ради о неком облику саучесништва у делу, продуженом делу и др.

Код кривичних дела која у називу имају више алтернативно одређених радњи, у пракси наших судова се релативно често среће као ознака назива дела

1 Уз сагласност аутора др Миодрага Мајића преузето из приручника *Вештина писања првостепене кривичне пресуде*, издање ЈП „Службени гласник“ 2017. године.

навођење само оне алтернативне радње за коју је оптужени и оглашен кривим (уз образложење да за друге алтернативне облике и није оглашен кривим па их и не треба наводити). Тако, код кривичног дела из члана 348 КЗ „недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја“ као назив кривичног дела наводи се само „недозвољено ношење оружја“ или „недозвољено држање експлозивних материја“ и сл. Реч је погрешној пракси будући да ЗКП у одредби члана 424 став 1 тачка 2) јасно прописује да ће се навести „законски назив кривичног дела...“ што подразумева (пот)пун законски назив а не његов издвојени део. Иста одредба говори и о томе да назив дела треба користити само у првом падежу једнине.

Након одговарајуће правне квалификације кривичног дела у изреци осуђујуће пресуде неопходно је навести које су законске одредбе у конкретном случају примењене, а у зависности од тога за коју кривичну санкцију се суд определио.

Неопходно је претходно напоменути да се окривљени увек „осуђује“ на казну, а не да му се она „изриче“ док му се изриче условна осуда, судска опомена и мере безбедности.

Тако, уколико се окривљени осуђује на **казну затвора** тада ће се, након правне квалификације као законске одредбе које су примењене, навести:

„па га суд, применом наведених и одредби члана 4, 42, 43, 44, 45 и 54 КЗ“

ако га се осуђује на **новчану казну у одређеном износу**:

„па га суд, применом наведених и одредби члана 4, 42, 43, 44, 48, 50 и 54 КЗ“

а уколико му се изриче **условна осуда**:

„па му суд, применом наведених и одредби члана 4, 45, 54, 64, 65 и 66 КЗ изриче“

Уколико је казна ублажавана по неком од законом предвиђених основа, ти законски основи ће се у овом делу изреке пресуде и навести (примена члана 56, 57, 21 став 2, 23 став 3, 29 став 3, 30 став 2 КЗ и др.), а такође и одредбе члана 54а, 55 и 60 КЗ уколико су у конкретном случају примењене.

На какву се казну осуђује оптужени или се по одредбама кривичног закона ослобађа од казне

Као што је већ речено, окривљени се осуђује на казне и у изреци пресуде то се јасно и наводи:

„па га...

О С У Ћ У Ј Е

на КАЗНУ ЗАТВОРА у трајању од 1 (једне) године и 6 (шест) месеци“

или

„на НОВЧАНУ КАЗНУ у износу од 50.000 (педесет хиљада) динара

коју је окривљени дужан да плати у року од месец дана, а ако је не плати у овом року суд ће је заменити казном затвора, и то тако што ће за сваких започетих неплаћених хиљаду динара новчане казне одредити један дан казне затвора.“

Неопходно је напоменути да не би било правилно навести да ће се новчана казна заменити казном затвора „у складу с одредбом члана 51 КЗ“ будући да је реч о изреци пресуде и иста мора да садржи потпуне и јасне обавезе лица на која се односи.

Уколико се окривљени осуђује на казну **кућног затвора**, тада се у изреку пресуде то уноси на следећи начин:

„па га...

О С У Ћ У Ј Е

на КАЗНУ ЗАТВОРА у трајању од 5 (пет) месеци

и истовремено одређује да ће се ова казна извршити тако што окривљени не сме напуштати просторије у којима станује, и то стана бр. 12 у улици Јанка у Новом Саду.

Уколико окривљени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти наведене просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне издржи у затвору.“

Уколико је реч о осуди за више кривичних дела тада се окривљеном прво утврђују казне за свако од дела у стицају а потом се осуђује на **јединствену казну** одмерену применом правила из члана 60 КЗ. У том случају овај део изреке пресуде, правилно, пише се на следећи начин:

„па му суд...

претходно утврђује:

- за (прво) кривично дело (пун законски назив кривичног дела) казну затвора у трајању од 1 (једне) године,
- за (друго) кривично дело (пун законски назив кривичног дела) казну затвора у трајању од 5 (пет) месеци,

па га за сва наведена дела

О С У Ћ У Ј Е

на **ЈЕДИНСТВЕНУ КАЗНУ ЗАТВОРА** у трајању од 1 (једне) године и 4 (четири) месеца“

Идентична је ситуација и уколико је реч о **новчаним казнама**.

Изрека пресуде којом се окривљени осуђује на **казну рада у јавном интересу** по правилу се изриче на следећи начин:

„па га...

О С У Ћ У Ј Е

на **КАЗНУ РАДА У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ** у трајању од 60 (шездесет) часова који ће окривљени обавити у току од 2 (два) месеца

Ако окривљени не обави део или све часове изречене казне рада у јавном интересу, суд ће ову казну заменити казном затвора тако што ће се за сваних започетих 8 (осам) часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора.“

Осуда на казну одузимања возачке дозволе изриче се на следећи начин:

„па га...

О С У Ћ У Ј Е

на КАЗНУ ОДУЗИМАЊЕ ВОЗАЧКЕ ДОЗВОЛЕ у трајању од 1 (једне) године

Ако окривљени управља моторним возилом за време док траје казна одузимања возачке дозволе, суд ће ову казну заменити казном затвора од месец дана.“

И у случају казне рада у јавном интересу и казне одузимања возачке дозволе, као што је то речено у вези с новчаном казном, уколико окривљени не обави део или све часове рада у јавном интересу или уколико управља моторним возилом за време док траје казна одузимања возачке дозволе, не би било правилно уместо навода да ће се и како исте казне заменити казном затвора, навести да ће то бити „у складу с одредбом члана 52 став 2 КЗ“ или „у складу с одредбама члана 53 став 4 КЗ“ из већ изнетих разлога.

Одлука о условној осуди, односно о опозивању условне осуде или условног отпуста

У вези с одлуком суда о условној осуди неопходно је рећи да се она „изриче“ а не да се на њу осуђује. У складу с материјалноправним одредбама ово „упозорење уз претњу казном“ (члан 64 став 2 КЗ) у изреци пресуде врши се тако што се окривљеном „утврђује казна и истовремено одређује да се она неће извршити“ уколико у времену проверавања не изврши ново кривично дело (члан 65 став 2 КЗ). Окривљеном се као услов да ће се утврђена казна затвора ипак извршити може поставити испуњење неке од обавеза предвиђених у ставу 2 (или пак прописаних посебним кривичноправним одредбама као што је то случај у члану 191 став 2, 194 став 4 и др).

Према томе, одлука о условној осуди у изреци осуђујуће пресуде изриче се на следећи начин:

„па му суд применом наведених и..., те одредби члана 64, 65, 66 и 194 став 4 КЗ изриче

УСЛОВНУ ОСУДУ

којом окривљеном утврђује казну затвора у трајању од 5 (пет) месеци и истовремено одређује да се изречена казна неће извршити ако окривљени у року од 1 (једне) године не учини ново кривично дело.

Утврђена казна затвора ће се извршити уколико окривљени у року од 3 (три) месеца не измири доспеле обавезе исплатом износа од XX динара и издржавање не даје уредно на начин како је то одређено правноснажном (парничном)... пресудом.“

У датом примеру уочљиво је да је окривљеном уз условну осуду постављен и посебан услов под којим ће се утврђена казна извршити (из члана 194 став 4 КЗ), те је позивање на ту (примењену) одредбу изричито наведено.

У пракси наших судова релативно често се врши опозив условне осуде. У том случају, у изреци осуђујуће пресуде, разумљиво, најпре се одлучује о казни за дело због кога је окривљеном суђено па потом о опозивању раније условне осуде а никако обрнуто. Ово већ и због чињенице што се условна осуда обавезно опозива уколико му је за ново кривично дело (или дела) утврђена казна затвора од најмање две године.

Због тога, изрека овакве пресуде садржи:

- одлуку суда о томе која казна се окривљеном утврђује за дело за које је оглашен кривим;
- одлуку суда да се опозива условна осуда изречена одређеном ранијом пресудом, и
- наводе да се казна из те раније пресуде узима као утврђена (члан 67 став 3 КЗ).

Неретко, у изрекама пресуда у овом смислу изостаје управо ово навођење да се казна изречена ранијом пресудом узима за утврђену, него судови сматрају да је довољно уколико наведу да се „опозива условна осуда из те и те пресуде, а којом је окривљеном утврђена казна затвора у трајању од толико и толико.“

Стога изрека у овом делу треба да гласи:

„па му суд применом наведених и... одредби члана 60 и 67 КЗ

за кривично дело... претходно утврђује казну затвора у трајању од 2 (две) године.

ОПОЗИВА СЕ условна осуда изречена пресудом Основног суда у Новом Саду бр. К. 101/14 од 5.05.2014. године и узима се као утврђена казна у трајању од 1 (једне) године изречена за кривично дело...

па га суд за сва наведена кривична дела

О С У Ћ У Ј Е

на ЈЕДИНСТВЕНУ КАЗНУ ЗАТВОРА у трајању од 2 (две) године и 10 (десет) месеци.“

Уколико суд не опозове ранију условну осуду а одлучи се да окривљеном и за ново дело изрекне условну осуду, у обавези је да, у складу с одредбама члана 67 став 5, примени одредбе члана 60 КЗ и да утврди јединствену казну и за раније и за ново кривично дело да одреди ново време проверавања, а што се понекад у пракси превиђа па се долази у ситуацију да окривљеном истовремено теку два времена проверавања (једно по ранијој и друго по новој условној осуди).

У вези с одлуком о условној осуди неопходно је рећи и да је суд може изрећи са заштитним надзором (члан 71 КЗ) и то се и изричито наглашава приликом изрицања ове санкције („условна осуда са заштитним надзором“) те да се окривљени „ставља по заштитни надзор тако што се...“ у одређеном року, одређују мере помоћи, старања, надзора и заштите предвиђене законом (члан 73 КЗ).

Одлука о мери безбедности, о одузимању имовинске користи или о одузимању имовине проистекле из кривичног дела

И меру безбедности суд „изриче“, а на њу не „осуђује“. У осуђујућој пресуди одлука о мери безбедности у изреци увек ће бити иза одлуке о казни или мере упозорења. На ово указује не само редослед у члану 424 став 1 ЗКП него и идентичан редослед кривичних санкција у члану 4 КЗ.

С тога, када су испуњени услови за то, суд ће изрећи меру безбедности тако што у делу где се наводе законске одредбе које су примењене (а о чему је

већ било речи) навести и одредбу члана 80 КЗ (као заједничку за све мере безбедности), те потом и одредбу која се односи на одређену меру безбедности која се и изриче у конкретном случају (тако, за меру безбедности обавезно лечење алкохоличара то ће бити одредба члана 84 КЗ и сл.).

„па га суд применом наведених и... као и одредби члана 80 и 84 КЗ

О С У Ћ У Ј Е

на КАЗНУ ЗАТВОРА у трајању од 3 (три) године

и

изриче му

МЕРУ БЕЗБЕДНОСТИ

ОБАВЕЗНО ЛЕЧЕЊЕ АЛКОХОЛИЧАРА

која ће се извршити у заводу за извршење казне и траје док постоји потреба за лечењем али не дуже од казне затвора.

Време проведено на извршењу мере урачунава се у казну затвора.“

Слично, а зависно од законом прописаних услова изрицања појединих мера безбедности, гласи део изреке пресуде у односу на остале мере безбедности. У том смислу, када је реч о мери безбедности одузимање предмета, неопходно је напоменути да се, уколико их је више, сви одузети предмети и наведу и опишу управо у овом делу изреке пресуде.

Ваља приметити да се у пракси наших судова одлука о мери безбедности често формулише посебним ставом у изреци:

„Истовремено, суд окривљеном П. П., на основу одредбе члана 80 и 87 КЗ изриче меру безбедности ОДУЗИМАЊЕ ПРЕДМЕТА и то металног пајсера марке „Униор“ дужине 40 цм.“

Иако се наведена формулација не може оценити неправилном а још мање нејасном, било би неопходно прихватити јединствен модел и у овом делу изреке пресуде.

Одузимање имовинске користи суд врши на основу одредби члана 91 и 92 КЗ и одлука о томе формулише се у посебном ставу изреке пресуде и треба да гласи:

„На основу члана 91 и 92 КЗ

од окривљеног се одузима имовинска корист прибављена кривичним делом и то страни новац у износу од... ЕУР у корист буџета РС“

Уколико одузимање имовинске користи није могуће, суд окривљеног, на основу истих одредби, „обавезује да на име имовинске користи прибављене кривичним делом, плати износ од... динара у корист буџета РС, у року од 15 дана по правноснажности пресуде под претњом принудног извршења“.

Одузимање имовине проистекле из кривичног дела врши се посебном одлуком и у посебном поступку у складу са Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.

Одлука о имовинскоправном захтеву

Суд у кривичном поступку у односу на имовинскоправни захтев може да одлучи на један од три начина: да захтев усвоји у целини, да захтев усвоји делимично а за вишак упути на парнични поступак, или да овлашћено лице упути да имовинскоправни захтев у целини може да остварује у парничном поступку (одбијање захтева, ма колико евидентно био неоснован, није могуће). Имовинскоправни захтев може да се односи само на три правне ствари: накнада штете, повраћај ствари или поништај одређеног правног посла. И одлуку о имовинскоправном захтеву суд формулише у посебном ставу изреке пресуде.

Ова одлука по правилу треба да гласи:

„На основу члана 252 и 258 став 4 ЗКП

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ окривљени да оштећеном П.П. на име накнаде штете плати 100.000,00 динара у року од 15 дана од правноснажности пресуде док се са вишком захтева оштећени упућује на парнични поступак“.

Одлуку о урачунавању притвора или већ издржане казне

Урачунавање притвора (али и сваког другог лишења слободe у вези с кривичним делом) врши се у изречену казну затвора, новчану казну или у казну рада у јавном интересу а у складу с одредбама члана 63 КЗ.

У изреци осуђујуће пресуде по правилу то треба навести одмах у наставку одлуке о казни навођењем:

Уколико је реч о више посебних периода, тада се сви они морају прецизно означити почетком и завршетком периода лишења слободе које се урачунава.

„у коју му се урачунава време проведено у притвору у периоду почев од 11.11.2011. године па до 12.12.2012. године.“

Потпуно је непотребно је у изреци пресуде наводити ознаке судских одлука којима је притвор одређен и продужаван.

Одлука о трошковима кривичног поступка

Одредбом члана 262 став 1 ЗКП одређено је да ће суд у свакој пресуди или решењу које одговара пресуди, одлучити ко ће сносити трошкове поступка и колико они износе те да уколико недостају подаци о висини трошкова, посебно решење о висини трошкова донеће председник већа (или судија појединац) када се ти подаци прибаве (став 2). Стога није правилна одлука о трошковима поступка у смислу: „суд ће о трошковима поступка одлучити накнадно посебним решењем и сл.“ које одлуке и нису тако ретке у пракси наших судова. Дакле, суд у пресуди увек мора одлучити бар о томе ко ће сносити трошкове поступка.

Следом изнетог, правилна одлука о трошковима поступка у изреци осуђујуће пресуде, уколико суд обавезује окривљеног да надокнади трошкове, треба да гласи:

„На основу члана 261, 262 став 1 и 264 став 1ЗКП

обавезује се окривљени да надокнади трошкове кривичног поступка у износу од 85.000,00 динара и паушални износ од 10.000,00 динара, све у корист буџетских средстава суда у року од 15 дана од правноснажности пресуде.“

или, уколико окривљеног ослобађа од плаћања трошкова поступка:

„На основу члана 261, 262 став 1 и 264 став 4 ЗКП

ослобађа се окривљени дужности да накнади трошкове кривичног поступка који, у износу од 95.000,00 динара падају на терет буџетских средстава суда.“

Уколико недостају подаци о висини трошкова тада ова одлука треба да гласи:

„На основу члана 261, 262 став 2 и 264 став 1 ЗКП

обавезује се окривљени да надокнади трошкове кривичног поступка а посебно решење о висини трошкова донеће председник већа када се ти подаци прибаве.“

Пресуда донета на основу споразума о признању кривичног дела

И пресуда донета на основу споразума о признању кривичног дела је осуђујућа пресуда, али њен садржај одређује и одредба члана 317 ЗКП. Наиме, овом одредбом је предвиђено да ће суд, уколико утврди да су испуњени услови, „пресудом прихватити споразум и окривљеног огласити кривим“. Сви остали елементи изреке су идентични другим осуђујућим пресудама. Стога је неопходно најпре, у изреци, навести да суд прихвата споразум ЈТ и окривљеног (прецизно означити о ком споразуму је реч – странке, посл. број у суду, датум споразума и у вези с којом оптужницом ЈТ је закључен споразум). Након тога треба навести све личне податке о окривљеном (члан 85 став 1 ЗКП), те да се окривљени, за разлику од осталих осуђујућих пресуда, а имајући у виду и стилизацију одредбе члана 317 ЗКП, „оглашава кривим“. Потом се наводе опис кривичног дела које је предмет споразума с његовом правном квалификацијом, одлука о казни или другој кривичној санкцији, те друге одлуке о којима су се странке споразумеле (о трошковима поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву уколико је постављен).

Према изнетом, правилна изрека пресуде донете на основу споразума о признању кривичног дела, може да се формулише на следећи начин:

„На основу члана 317 став 1 ЗКП

ПРИХВАТА СЕ Споразум о признању кривичног дела бр. СК 13/2013 од 13.03.2013. године, по оптужници Основног јавног тужиоца у Новом Саду Кт. бр. 112/2013 од 13.03.2013. године, закључен између заменика основног јавног тужиоца у Новом Саду Бранка Бранковића и окривљеног Јанка Јанковића са браниоцем Митром Митровићем адвокатом из Новог Сада,

па се окривљени:

Јанко Јанковић (лични подаци – члан 85 став 1 ЗКП)

ОГЛАШАВА КРИВИМ

што је:

дана 12.12.2012. године у вечерњим сатима, у Новом Саду, у улици Јована Суботића бр. 12, способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан свог дела и његове забрањености и чије извршење је хтео, одузео туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи при-

бави противправну имовинску корист, тако што је бицикл за рекреацију марке BOOSTER Galaxy FS вредности 15.000,00 динара, власништво оштећеног Петра Петровића, изгубио из незакончаног дворишта куће оштећеног на да тој адреси, одвезао га својој кући а потом сутрадан продао на најлон пијаци у Новом Саду,

чиме је извршио кривично дело крађа из члана 203 став 1 КЗ,

па га суд применом наведених, те одредби члана 4, 42, 43, 44, 45 и 54 КЗ

О С У Ћ У Ј Е

на КАЗНУ ЗАТВОРА у трајању од 5 (пет) месеци

и истовремено одређује да ће се ова казна извршити тако што окривљени не сме напуштати просторије у којима станује, и то стана бр. 12 у улици Јанка Чмелника у Новом Саду.

Уколико окривљени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти наведене просторије у којима станује суд ће одредити да остатак казне издржи у затвору.

На основу члана 252 и 258 став 4 ЗКП

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ окривљени да оштећеном Петру Петровићу на име накнаде штете плати 15.000,00 динара у року од 15 дана од правноснажности пресуде.

На основу члана 261, 262 став 1 и 264 став 4 ЗКП

ослобађа се окривљени дужности да накнади трошкове кривичног поступка који, у износу од 10.000,00 динара, падају на терет буџетских средстава суда.“

ОСЛОБАЂАЈУЋА ПРЕСУДА

Изреци ослобађајуће пресуде законик посвећује само три одредбе. Најпре, ту је одредба члана 423 ЗКП која прописује две процесне ситуације, у којима се према оптуженом доноси ова пресуда. То је у ситуацији да дело за које је оптужен по закону није кривично дело, а нема услова за примену мера безбедности и у случају да нема доказа да је оптужени учинио кривично дело

за које је оптужен. Надаље, изрека и ове пресуде, разумљиво, мора да садржи наводе о томе према коме је донета (став 3 члана 428 упућује на члан 85 став 1 – лични подаци о окривљеном) и на крају, изрека ове пресуде мора да садржи (а) опис дела за које је оптужен, (б) одлуку о трошковима кривичног поступка и (в) одлуку о имовинскоправном захтеву уколико је постављен (став 4 члана 428 ЗКП).

Као и код осуђујуће пресуде, и у изреци ослобађајуће пресуде најпре се наводе потпуни лични подаци о оптуженом (одредба члана 85 став 1 ЗКП) и све што је изнето у овом делу у вези с осуђујућом пресудом односи се и на ову пресуду.

Потом се у изреци ове врсте пресуде наводи законски основ њеног доношења, члан 423 тачка 1) ЗКП – дело за које је оптужен по закону није кривично дело или члан 423 тачка 2) ЗКП – нема доказа да је оптужени извршио кривично дело за које је оптужен.

Након тога се изричито и јасно наводи да се (оптужени) ослобађа од оптужбе. По правилу ова одлука је наглашена тако што је на средини реда и писана великим словима.

Надаље, у изреку се уноси чињенични (чињеничноправни) опис дела за које је оптужен. Овај опис је, у случају да суд окривљеног ослобађа услед недостатка доказа или што дело за које је оптужен по закону више није кривично дело (будући да је услед измене кривичног закона дошло до декриминације дела као што је био случај с кривичним дело клевета), практично идентичан с описом дела из оптужног акта. Међутим, уколико суд доноси ослобађајућу пресуду услед тога што дело за које је оптужен по закону није кривично дело услед искључења противправности, тада мора да у опис радње унесе елементе услед којих је искључена противправност дела. Примера ради, уколико суд утврди да је окривљени извршио кривично дело тешка телесна повреда из члана 121 став 1 КЗ за које је оптужен поступајући у нужној одбрани, тада се у чињенични опис дела морају унети сви законски елементи и напада од стране оштећеног, и елементи одбране, а све из члана 19 КЗ, јер је то чињенични основ из кога произлази да „није кривично дело оно дело које је учињено у нужној одбрани“, те следствено и оваква (ослобађајућа) одлука суда. Да би опис био комплетан, из њега се мора изоставити свест о забрањености дела, које, разумљиво, у овим ситуацијама нема.

Неопходно је приметити да законик не раздваја опис дела, као у случају осуђујуће пресуде, на чињенични део и правну квалификацију, те стога као опис дела у вези с ослобађајућом пресудом (а и одбијајућом) треба разумети управо чињенични опис с његовом правном квалификацијом (законским називом).

Након тога у изреци се наводе одлука у вези с трошковима поступка који, у складу с одредбом члана 265 став 1 ЗКП, „падају на терет буџетских средстава суда“ и одлука о имовинскоправном захтеву, ако је постављен, којом ће, у смислу одредбе члана 258 став 3 ЗКП, упутити овлашћено лице „да имовинскоправни захтев може остваривати у парничном поступку“.

Следом изнетог, правилна изрека ослобађајуће пресуде може да гласи:

„Окривљени: Петар Петровић (лични подаци)

на основу члана 423 тачка 1) ЗКП

ОСЛОБАЂА СЕ ОД ОПТУЖБЕ

да је:

Дана 12.12.2012. године око 15.30 сати, у Новом Саду, у улици Јована Суботића бр. 12 у дворишту своје куће, способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан свог дела чије извршење је хтео, поступајући у неопходно потребној одбрани да од свог добра одбије истовремени противправни напад тешко је телесно повредио другог.

Критичном приликом окривљени је затекао оштећеног Јанка Јанковића на делу крађе његовог бицикла када је оштећени, у намери да украдену ствар задржи, потегао нож тзв. „скакавац“ дужине сечива 10 цм. У тренутку када је оштећени руком у којој је држао овај нож замахнуо према њему у пределу груди, окривљени га је једном ударио дрвеном мотком у пределу десне руке и нанео му тешку телесну повреду у виду прелома десне надлактице,

чиме би извршио кривично дело тешка телесна повреда из члана 121 став 1. КЗ.

На основу члана 265 став 1 ЗКП

трошкови кривичног поступка у износу од 85.000,00 динара падају на терет буџетских средстава суда.

На основу члана 258 став 3 ЗКП

оштећени Јанко Јанковић упућује се да имовинскоправни захтев може остваривати у парничном поступку.“

ОДБИЈАЈУЋА ПРЕСУДА

Одбијајућу пресуду суд доноси у једном од три случаја прописана одредбом члана 422 ЗКП, а као и ослобађајућа пресуда, изрека ове пресуде мора да садржи наводе о томе према коме је донета (став 3 члана 428 упућује на члан 85 став 1 – лични подаци о окривљеном), законски основ доношења, изричите наводе о томе да се оптужба одбија и, на крају, (а) опис дела за које је оптужен, (б) одлуку о трошковима кривичног поступка и (в) одлуку о имовинскоправном захтеву уколико је постављен (став 4 члана 428 ЗКП).

У односу на личне податке о оптуженом, те одлуке о трошковима поступка и о имовинскоправном захтеву (уколико је постављен), све што је речено у вези с ослобађајућом пресудом, односи се и на пресуду којом се оптужба одбија.

Одлука суда да се оптужба одбија, као и у случају ослобађајуће пресуде, по правилу се пише великим словима и на средини реда, опис дела за које је окривљени оптужен је управо опис дела из оптужног акта. И у вези с овом пресудом, под описом дела подразумевамо чињенични опис радње дела с његовим законским називом – правном квалификацијом.

Неопходно је указати и да је погрешна пракса да се у изреци ове пресуде потом наводи ближи разлог због чега је пресуда донета као „јер је наступила застарелост кривичног гоњења“ или „услед одустанка јавног тужиоца од оптужбе“ и сл. Овим разлозима није место у изреци пресуде него као и осталим, у њеном образложењу.

У складу с овим, правилна изрека ове врсте пресуде може да гласи:

„Према окривљеном: Петру Петровићу (лични подаци – члан 85 став 1 ЗКП)

на основу члана 422 тачка 1) ЗКП

ОДБИЈА СЕ ОПТУЖБА

да је:

дана 12.12.2012. године око 15.30 сати, у Новом Саду, у улици Јована Суботића бр. 12, у дворишту своје куће, способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан забрањености свог дела чије извршење је хтео, тешко телесно повредио другог тако што је оштећеног Јанка Јанковића једном ударио дрвеном мотком у пределу десне руке и нанео му тешку телесну повреду у виду прелома десне надлактице,

чиме би извршио кривично дело тешка телесна повреда из члана 121 став 1 КЗ.

На основу члана 265 став 1 ЗКП

трошкови кривичног поступка у износу од 85.000,00 динара падају на терет буџетских средстава суда.

На основу члана 258 став 3 ЗКП

оштећени Јанко Јанковић упућује се да имовинскоправни захтев може остваривати у парничном поступку.“

ИЗРЕКА „МЕШОВИТЕ“ ПРЕСУДЕ

Као што је већ наведено, Законик о кривичном поступку разликује три врсте пресуда (члан 421 став 1) и то одбијајућу, ослобађајућу и осуђујућу. Међутим, законик дозвољава као могућу комбинацију више различитих врста пресуда у једној пресуди уколико оптужба обухвата више кривичних дела (члан 421 став 1). Према томе, „мешовитом“ пресудом се наводи у односу на које кривично дело се оптужба одбија, у односу на које се оптужени ослобађа од оптужбе, а у односу на које се окривљени оглашава кривим.

У нашој пракси, међутим, редослед ових одлука у изреци је потпуно обрнут имајући у виду значај појединих врста одлука и њихове практичне последице, па се најпре наводи осуђујући, затим ослобађајући (мериторне одлуке), а потом одбијајући део. Идентично треба поступити и уколико је оптужено више лица те се према њима доносе различите одлуке.

У практичној изради изреке ове пресуде неопходно је јасно одвојити ове различите делове (по правилу навођењем римских бројева – I, II, III), а унутар појединих делова, уколико је реч о више кривичних дела, поједина дела треба означити арапским бројевима.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Већина колега несумњиво ће се сложити с тврдњом да образложење пресуде представља најзахтевнији задатак за њеног састављача. Реч је о делу одлуке чије правилно писање захтева читав низ различитих знања. Неопходно је поседовати правничко умеће, познавати основне постулате логике и логичног аргументовања, али и владати правописом, а у извесном смислу имати и одређену дозу књижевног дара.

Међутим, сигурни смо да ће се већина колега сложити и с констатацијом да образложења која најчешће срећемо у пракси ретко када поседују наведене квалитете. Општи је утисак да су образложења кривичних пресуда све само не текстови пуни аргументације и логике, а још мање књижевног изражавања и убедљиве систематике. Већина, макар и површних читалаца, за пресуде кривичних судова рећи ће да су сувопарни, бирократизовани, нејасни, а често и недовољно писмено састављени текстови. С оваквом оценом тешко је не сложити се. Пресуде које се појављују у домаћој судској пракси неретко не испуњавају ниједан од критеријума који се пред њих постављају. Њихове мањкавости испољавају се како на плану форме, тако и на плану садржине, у питањима стила једнако као у питањима правописне исправности. Образложења су, наиме, пречесто непотребно опширна, конфузна и лишена суштине. При томе, шематски приступ, недостатак времена и развијање бирократизованог речника учинили су да образложења домаћих одлука карактеришу и језичке, граматичке и стилске неправилности.

Типичан пример образложења које можемо срести у пракси састављен је на начин који је према већини карактеристика супротан ономе како би образложење заиста требало да изгледа. Можда основну одлику у том смислу представља прекомерна употреба *copy and paste* метода, која доводи до тога да образложења знатног дела судских одлука не представљају друго до гломазне и непотребне репродукције записника о саслушањима и испитивањима учесника у поступку и понављања садржине осталих записнички констатованих радњи. Често се у овоме иде и дотле да се, примера ради, искази окривљеног или сведока, чак и у ситуацијама у којима ови током поступка нису мењани, у целини интерпретирају кроз различите фазе поступка, преношењем целокупне садржине релевантних записника.

Није потребно трошити превише времена на указивање у којој мери је ово не-потребно и у којој мери овако конципирано образложење постаје нејасно, а слободно се може рећи и одбојно за читаоца. Уместо да стварно резонување суда – чињенична и правна анализа – у квантитативном смислу заузму суштински део пресуде, ситуација је управо супротна. Највећи део образложења која данас срећемо у пракси посвећен је готово у потпуности непотребним излагањима! Драматични примери ове врсте указују на однос који би се бројчано могао изразити као 5:1, а неретко и више, у корист несуштинских елемената. Насупрот овоме, правилно састављено образложење, морала би одликовати сасвим обрнута пропорција.

Још једну мањкавост већине образложења представља недостатак јасне систематике.

Неретко у пракси срећемо и исправне одлуке, поткрепљене бројним аргументима, чија образложења су у тој мери конфузно састављена да читалац у мору „набацаних“ података једноставно не успева да докучи „шта је писац желео да каже“. Један од типичних показатеља непостојања систематике код образложења је такозвано скакање с теме на тему. Једноставно речено, састављајући образложење без јасног концепта, судије не успевају да сопствене мисли „држе под контролом“. Тако је уобичајено да излагања о појединим питањима изненада бивају прекинута излагањима о другим питањима, која с претходним нису у вези нити из ових логично произлазе. Све ово често подсећа на бележење спонтаног „тока свести“ састављача пре него на систематично излагање аргумената.

Због тога је увек потребно имати на уму да основни предуслов успешности било које врсте излагања (писаног или усменог) представља његово претходно пажљиво планирање. У том смислу, први корак у сачињавању доброг образложења састоји се у сачињавању његове јасне структуре. Другим речима, неопходно је најпре сачинити својеврстан садржај образложења.

Овде је потребно изнети још једну напомену. У домаћој пракси уобичајено је да се и најобимнија образложења пишу без означавања њихових појединих делова. Међутим, управо овакав приступ додатно доприноси конфузији код читаоца. Најкраће речено, као и код других врста писаног излагања, означавање целине која следи, доприноси разумевању и фокусирању пажње онога ко се упознаје с текстом.

Осмотримо само визуелно, без упуштања у садржину, следећи пример:

Сагласно члану 121 став. 1 КЗ, кривично дело које је оптужним предлогом јавног тужиоца стављено на терет окривљеном чини лице које „другог тешко телесно повреди или му здравље тешко наруши“. У члану 25 КЗ предвиђено је да је кривично дело учињено са умишљајем „кад је учинилац био свестан свог дела и хтео његово извршење или кад је учинилац био свестан да може

учинити дело па је на то пристао". У том смислу, да би доказао своје тврдње у овом поступку, тужилац је био дужан да докаже (1) да је оштећеном нанесена тешка телесна повреда, (2) да је окривљени лице које је оштећеном ову повреду нанело (постојање узрочне везе) (3) да је окривљени ову повреду оштећеном нанео умишљајно и (4) да је окривљени оштећеном повреду нанео са свешћу о противправности оваквог понашања. Полазећи од навода тужиоца и одбране окривљеног суд је закључио да међу странкама није било спорно да је оштећени дана 15.1.2016. око 12.30 часова у Београду, у кафићу „Лагуна“ у улици Бихаћкој број 23, задобио тешку телесну повреду у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома. Наиме, овакву тврдњу тужиоца, окривљени у уводном излагању и каснијој одбрани није спорио. Ова чињеница која међу странкама није била спорна, није ни у супротности са налазом и мишљењем судског вештака др Стевана Бороте, који је у налазу и мишљењу који је суд у свему прихватио као стручно и објективно дат, навео да је на основу медицинске документације и прегледом оштећеног потврђено да је наведеном приликом оштећени задобио повреде у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома, које се укупно квалификују као тешка телесна повреда. Поред тога, окривљени у својој одбрани није спорио ни да му је познато да тешко телесно повређивање неког лица представља кривично дело. У том смислу, као основно спорно у овом поступку појавило се питање лица које је оштећеном нанело тешку телесну повреду. Наиме, док је јавни тужилац тврдио да је окривљени лице које је извршило ово кривично дело, одбрана је тврдила да окривљени са овим кривичним делом нема било какве везе и да је оштећеном повреду нанело неко друго, неидентификовано лице. Утврђујући релевантне чињенице у погледу основног спорног питања у овом поступку (да ли је окривљени лице које је оштећеном нанело повреде), суд је пошао од сведочења Бојана Панића бармена у кафићу „Лагуна“ који је навео да је наведене вечери радио за шанком, да је уочио гужву за столом за којим је седео оштећени и да је у једном тренутку видео окривљеног кога од раније познаје као лице које је долазило у кафић како прилази са друге стране просторије, „разгрће“ присутне и задаје ударац песницом десне руке оштећеном. Након овога, приметио је како је оштећени пао и како је окривљени наставио да га неколико пута удара ногама по телу. Исказ овог сведока потврђен је и исказима оштећеног Игора Мандића и сведока Петра Даутовића, који су навели како су седели у кафићу „Лагуна“, да су гледали утакмицу на телевизору и обрадовали се голу који је постигла „Црвена звезда“ и да им је без икаквог повода пришао окривљени кога од раније нису знали те да им је повикао „шта је смрадови, овде сте дошли да навијате“. Окривљени је према њиховим исказима након тога песницом ударио оштећеног у лице од чега је овај пао, након чега је наставио да га удара ногама по телу.

У њему видимо типичан изглед две насумично одабране странице образложења пресуде које срећемо у пракси. Одмах је могуће уочити да је, и пре упознавања са садржином текста, овакво излагање читаоцу непримамљиво.

Пре детаљног упознавања с написаним, читалац заиста не може да закључи о чему је у конкретном случају реч и шта заправо суд на овом месту аргумен-тује. Овоме свакако доприноси и чињеница да, поред одвајања поднаслова, овде изостаје чак и подела текста на пасусе, што додатно отежава читање. Драстичнији примери ове врсте подразумевају и употребу изузетно дугачких реченица које се понекада протежу и читавим страницама текста.

Но, погледајмо сада и следећи пример:

3. Дефинисање предмета доказивања

3.1. Кривично дело тешка телесна повреда из чл. 121. став 1. КЗ

4. Сагласно члану 121. став. 1. КЗ, кривично дело које је оптужним предлогом јавног тужиоца стављено на терет окривљеном чини лице које *„другог тешко телесно повреди или му здравље тешко наруши“*. У члану 25. КЗ предвиђено је да је кривично дело учињено са умишљајем *„кад је учинилац био свестан свог дела и хтео његово извршење или кад је учинилац био свестан да може учинити дело па је на то пристао“*.

5. У том смислу, да би доказао своје тврдње у овом поступку, тужилац је био дужан да докаже (1) да је оштећеном нанесена тешка телесна повреда, (2) да је окривљени лице које је оштећеном ову повреду нанело (постојање узрочне везе) (3) да је окривљени ову повреду оштећеном нанео умишљајно и (4) да је окривљени оштећеном повреду нанео са свешћу о противправности оваквог понашања.

3.2. Неспорна и спорна питања

6. Полазећи од навода тужиоца и одбране окривљеног суд је закључио да међу странкама *није било спорно* да је оштећени дана 15.1.2016. око 12.30 часова у Београду у кафићу „Лагуна“ у улици Бихаћкој број 23, задобио тешку телесну повреду у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома. Наиме, овакву тврдњу тужиоца, окривљени у уводном излагању и каснијој одбрани није спорио.

7. Ова чињеница која међу странкама није била спорна, није ни у супротности са *налазом и мишљењем судског вештака др Стевана Бороте*, који је у налазу и мишљењу који је суд у свему прихватио као стручно и објективно дат, навео да је на основу медицинске документације и прегледом оштећеног потврђено да је наведеном приликом оштећени задобио повреде у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома, које се укупно квалификују као тешка телесна повреда.

8. Поред тога, окривљени у својој одбрани није спорио ни да му је познато да тешко телесно повређивање неког лица *представља кривично дело*.
9. У том смислу, као основно спорно у овом поступку појавило се питање *лица које је оштећеном нанело тешку телену повреду*. Наиме, док је јавни тужилац тврдио да је окривљени лице које је извршило ово кривично дело, одбрана је тврдила да окривљени са овим кривичним делом нема било какве везе и да је оштећеном повреду нанело неко друго, неидентификовано лице.
4. **Анализа спорног питања (да ли је тужилац доказао да је окривљени тешко телесно повредио оштећеног)?**
 - 4.1. Изведени докази и чињенице које је суд утврдио
 10. Утврђујући релевантне чињенице у погледу основног спорног питања у овом поступку (да ли је окривљени лице које је оштећеном нанело повреду), суд је пошао од сведочења Бојана Панића бармена у кафићу „Лагуна“ који је навео да је наведене вечери радио за шанком, да је уочио гужву за столом за којим је седео оштећени и да је у једном тренутку видео окривљеног кога од раније познаје као лице које је долазило у кафић како прилази са друге стране просторије, „разгрће“ присутне и задаје ударац песницом десне руке оштећеном. Након овога, приметио је како је оштећени пао и како је окривљени наставио да га неколико пута удара ногама по телу.
 11. Исказ овог сведока потврђен је и исказима оштећеног *Игора Мандића* и сведока *Петра Даутовића*, који су навели како су седели у кафићу „Лагуна“, да су гледали утакмицу на телевизору и обрадовали се голу који је постигла „Црвена звезда“ и да им је без икаквог повода пришао окривљени кога од раније нису знали те да им је повикао „шта је смрадови, овде сте дошли да навијате“. Окривљени је према њиховим исказима након тога песницом ударио оштећеног у лице од чега је овај пао, након чега је наставио да га удара ногама по телу.

Реч је о садржински идентичном тексту као у претходном примеру, који је на овом месту другачије представљен. Одмах је видљиво да основну карактеристику овакве презентације представља јасна систематика и одвајање делова текста поднасловима који означавају садржину одређених делова излагања. Сигурни смо да није потребно посебно објашњавати да је овакав вид презентације умногосте допринео прегледности и јасноћи изражавања, али и допадљивости писаног излагања, што је такође изузетно значајно. Јер, као и код других облика изражавања, и пресуда има веће шансе за „успех“ ако је презентована на начин који неће бити одбојан читаоцу, а нарочито оном који оцењује њен квалитет и ако му помогне да што правилније и једноставније схвати њен смисао.

СТРУКТУРА ПРАВИЛНО САЧИЊЕНОГ ОБРАЗЛОЖЕЊА

Након претходно изнетих општих напомена, потребно је позабавити се структуром образложења која би била правилно организована, али и која би одговарала новом концепту кривичног поступка који се код нас примењује. Наиме, при изради пресуде, требало би имати на уму да је домаћи кривични поступак знатно измењен 2011. године, и да ове измене нужно утичу и на правилну организацију презентовања образложења судских одлука.

У том смислу, ослањајући се на природу поступка, али и новине које су унете у област доказивања и улоге суда у процедури, правилно сачињена структура образложења осуђујуће пресуде била би сачињена од следећих целина:

1. Наводи тужиоца;
2. Наводи одбране;
3. Дефинисање предмета доказивања;
 - а. Примењиво право;
 - б. Неспорна и спорна питања;
4. Анализа и закључци у погледу спорних питања;
 - а. Изведени докази и чињенице које је суд утврдио;
 - б. Анализа спорних правних питања;
 - с. Закључци;
5. Кривична санкција;
6. Факултативни елементи образложења и
7. Трошкови кривичног поступка.

Могуће је уочити да се структура коју предлагемо донекле разликује од оне која се данас махом примењује у домаћим судовима. Основну разлику представља изостављање најобичнијег дела домаћих образложења (навођење садржине доказа). Поред тога, као посебна целина издваја се „Дефинисање предмета доказивања”, где се, након опредељивања релевантног права, у складу са ЗКП, одређују неспорна и спорна питања, како би се искључиво о

потоњим расправљало. Као што ћемо видети у даљим излагањима, знатну промену у односу на досадашњи приступ могуће је уочити и у оквиру дела посвећеног анализи и закључцима у погледу спорних питања, јер се овде анализа врши директним позивањем на релевантне делове доказног материјала, чиме се избегава непотребно вишеструко представљање садржине доказа.

У краћим цртама, о сваком од ових елемената биће речи у даљим излагањима.

- Наводи тужиоца

Имајући на уму да кривични поступак иницира тужилац, природно је и обр-разложење започети кратким означавањем онога што је оптужним актом окривљеном стављено на терет. Овде је потребно само укратко навести шта је тужилац ставио на терет окривљеном и, евентуално, шта је по завршетку поступка навео у завршној речи. Нема потребе понављати читав садржај диспозитива оптужнице, а ако оптужни акт није мењан, сасвим је довољно навести да је окривљеном стављено на терет одређено кривично које је било предмет оптужења.

Означавање кратког садржаја завршне речи тужиоца може бити корисно, имајући на уму да се на тај начин истичу основни аргументи једне од страна у поступку, тако да се омогућава и лакше праћење даљих излагања, а нарочито аргументације суда. Након што у кратким цртама буду истакнути основни аргументи одбране, читаоци ће од самог почетка бити у прилици да се информишу о основним „тачкама спорења“. Ово је посебно значајно кад се има на уму да су управо ове тачке редовно и основна питања која се као спорна појављују у одређеној кривичној ствари.

- Наводи одбране

Након навода тужиоца, по природи ствари, потребно је представити наводе одбране. Треба имати на уму да нови ЗКП разликује формално изјашњавање окривљеног о оптужби (члан 392 ЗКП) од изношења материјалне одбране (члан 397 ЗКП). Суштинска разлика је у томе што се код формалног изјашњења окривљени само изјашњава о томе да ли је крив или није, односно да ли и у ком делу оспорава оптужбу или је сагласан с њеним наводима. С друге стране, до изношења одбране долази само у ситуацијама у којима окривљени негира да је извршио сва или поједина кривична дела која су му оптужницом стављена на терет или, у случају признања, искључиво везано за околности од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције. Такође, могуће су и ситуације у којима окривљени негира одређене делове оптужнице (висину прибављене имовинске користи, средство извршења...).

У сваком случају, у овом делу образложења потребно је искључиво навести начин на који се окривљени формално изјаснио о оптужници уз назначење евентуално оспорених делова чињеничних и правних тврдњи тужиоца (поступање у нужној одбрани, негирање постојања одређеног елемента дела...). Међутим, није нужно детаљније износити и материјалну одбрану окривљеног, имајући на уму да ће ова у релевантним цртама бити представљена у каснијој фази образложења, приликом чињеничне и правне анализе.

- Дефинисање предмета доказивања

Дефинисање предмета доказивања следи одмах након кратког изношења основних теза оптужбе и одбране. Као што је видљиво, изостављен је читав део цитирања изведених доказа и њихове садржине, који је најчешће заузимао и највећи део овог дела пресуде, иако, као што ћемо видети, за овим делом заиста нема потребе.

Дефинисање предмета доказивања има двоструку сврху. Оно, најпре, олакшава суду фокусирање на оно што ће заиста бити његов задатак приликом образлагања закључака (чл. 83 ЗКП), а с друге стране усмерава пажњу читаоца и тако му олакшава праћење, нарочито у случајевима сложених чињеничних и правних ситуација.

Овај део структурално је састављен од две основне целине.

Примењиво право

У овом делу, полазећи од релевантних одредби закона, потребно је одредити доказни задатак тужиоца. Тужилац, наиме, увек доказује да је одређено лице извршило једно или више кривичних дела, а да би било разумљиво шта је био његов „задатак“, потребно је поћи од одговарајућих норми и представљања њихових конститутивних елемената.

Тако ће, примера ради, задатак тужиоца код доказивања постојања кривичног дела убиства бити да увери суд да је одређено лице сопственом радњом, с умишљајем лишило живота друго лице (да између радње извршиоца и смртне последице постоји узрочна веза). Код кривичног дела крађе биће потребно доказати да је извршилац одузео покретну ствар, која је туђа и да је поступао с намером да оваквим одузимањем прибави себи или другом противправну имовинску корист.

Иако се може чинити да је овакво навођење сувишно, управо оно знатно олакшава задатак суда и помаже избегавању могућих превида и лакшем праћењу даљих излагања, нарочито у комплекснијим случајевима. Повремене-

но ће, наравно, бити потребно доказивати и испуњеност других законских обележја (саизвршилаштво, прекорачење нужне одбране, постојање покушаја...). У сваком од ових случајева, адекватно дефинисање предмета доказивања започеће представљањем свих релевантних законских одредби и њиховом краћом анализом.

Неспорна и спорна питања

Након представљања релевантних законских одредби, могуће је прећи на дефинисање неспорних и спорних питања. Наиме, када је познато да је задатак тужиоца постављен оптужницом био да докаже да је одређено лице лишило живота друго лице, а окривљени се брани поступањем у нужној одбрани, биће могуће јасно поставити ствари.

У оваквој ситуацији, на пример, постаје неспорно да окривљени не негира да је сопственом радњом лишио управо лице наведено у оптужници, али тврди да је то учинио одбијајући од себе истовремени противправни напад. Једино спорно питање у таквим околностима постаје питање постојања (непостојања) нужне одбране и оно се дефинише као искључива „расправна тема”.

Ово је од посебног значаја ако се има на уму да се докази принципијелно изводе само у погледу онога што је међу странкама спорно. Да би образложење било прегледно и да би читаоца упутио у даљи ток поступка, суд у овом делу текста дефинише која су питања и због чега била предмет доказивања на главном претресу и о којима ће се расправљати.

- Анализа и закључци у погледу спорних питања

Реч је свакако о најзахтевнијем делу образложења којем би редовно требало посветити и пропорционално највећи део текста.

Уместо одвојеног цитирања садржине доказа и њихове накнадне анализе уз кратка упућивања на цитате, у моделу који предлажемо цитирање и анализа врше се истовремено. Свакако, цитирање садржине доказа је знатно скраћено и врши се само у неопходном делу.

Правилно сачињена чињенична анализа, уместо сачињавањем списка „бескрајног низа флоскула”, морала би започети питањем које састављач поставља самом себи. Ово питање гласи: „Како бих, седећи за столом за којим се налазе трговац, спортиста и професор музике, објаснио присутнима, у свега неколико реченица, зашто сам донео овакву одлуку?” Иако у првом тренутку оваква тврдња може деловати недовољно озбиљно, с временом судије и њихови сарадници који учествују у састављању судских одлука увиђају да се

у овом питању крије често тешко видљиви кључ за писање добре чињеничне анализе. Уколико успемо да пре почетка писања извучемо на површину суштинске тачке ослонца наше одлуке, успећемо и да наш даљи рад учинимо разумљивијим другима, без обзира на њихов образовни и социјални статус. Јер, ако и најкомплекснија одлука буде разумљива лаицима, тим пре, она ће бити прихватљива и стручним оцењивачима. При томе, потребно је имати на уму да је свака одлука донета на основу неколико основних чињеничних закључака (момената). Ове моменте потребно је сортирати представљајући на тај начин наше основне правце размишљања другима.

Сличан приступ потребно је прихватити и када је реч о анализи правних питања. Но, док се чињенична анализа бави фактима (ко, где, како, чиме и слично), циљ правне анализе је давање одговора на правна питања која су се као спорна појавила током поступка. На овом месту анализирају се питања попут постојања крајње нужде, стварне заблуде, покушаја, противправности, појма покретне ствари или очигледно несавесног поступања.

Иако то у домаћим одлукама до сада није било уобичајено, смислено је чињеничну и правну анализу окончати издвајањем одређених закључака до којих је суд дошао, нарочито ако је реч о већем броју чињеничних и правних питања која су била анализирана. На тај начин, читалац се не само упознаје с коначним ставом суда којем је, могуће, претходило дуже излагање, већ се и подсећа на релевантна питања у конкретном случају.

Када је реч о самој техници писања и аргументације, потребно је учинити неколико основних напомена.

На првом месту потребно је имати на уму да добро написано образложење захтева коришћење кратких реченица. Сагласно једном од „златних правила“ писаног изражавања, дужина реченице најчешће је обрнуто пропорционална њеној разумљивости. Кратка реченица не само да мисао чини јаснијом читаоцу већ и одржава његову пажњу. Поред тога, дуге реченице увећавају и могућност језичке грешке. По правилу, и поред све пажње, овакве реченице бивају завршене олако, у погрешном падежу или неразумљивом контексту.

Када је о питањима језика и стила реч, потребно је истаћи и неопходност избегавања понављања. Осим што непотребно оптерећују текст, понављања реченог код читаоца остављају утисак несигурности састављача. Овакав приступ може створити привид потребе онога ко износи аргументе да у њиховом недостатку придобије читаоца стварањем „вештачког квантитета“, када је о разлозима реч.

Јасно изражавање захтева примену активног уместо пасивног приступа. Тако је увек боље навести да је „вештак потврдио наводе сведока“ уместо да

су „наводи сведока потврђени од стране вештака“. Слично томе, образложење ће бити јасније када се наведе да „суд прихвата да је окривљени поступао у заблуди“ уместо да је „постојање заблуде на страни окривљеног прихваћено од стране суда“. Поред тога, потребно је избегавати и двоструке негације у реченици. Тако би било добро избегавати реченице попут „немогуће је не закључити“ или „суд не жели не испитати“ и слично.

Судови често у образложењу користе термине који су познати само правницима, али и термине који су чак и правницима недовољно јасни. Као што је већ истакнуто, потребно је увек имати на уму да образложење пресуде мора бити разумљиво сваком просечном читаоцу и да одгонетање онога шта је суд желео да каже не би смело подразумевати претходно ангажовање стручњака за правну или страну терминологију. Уместо туђица и нарочито латинских фраза, где год је могуће, потребно је користити домаће термине. При томе, потребно је имати на уму да ништа не делује толико непрофесионално као неправилна употреба туђице, до које долази када је састављач који не познаје њен смисао користи у жељи да текст одише стручношћу и отменошћу.

С друге стране, једно од основних правила доброг аргументовања подразумева потребу давања предности најјачем аргументу који поседује састављач образложења. Наиме, највећи број чињеничних и правних закључака заснива се на неколико аргумената који овим закључцима иду у прилог. Наведени аргументи ипак редовно нису исте „снаге“ или „реда“. Без обзира на то о којој врсти аргументације је реч, она ће деловати убедљивије и систематичније ако резонување започнемо изношењем најјачег аргумента или аргументом „првог реда“. Након изношења овог аргумента, став је могуће даље подупрети једним аргументом или с више аргумената другог, трећег реда и наредних „редова“. На тај начин, ова својеврсна пирамида аргумената биће састављена од најоучљивије тачке – њеног врха на којем се налази најјаснији аргумент, који је ипак подупрт читавим низом допунских аргумената, који ову логичку конструкцију чине стабилном. Тако, на пример, ако се међу изведеним доказима налази ДНК вештачење које с великом вероватноћом потврђује присуство ДНК материјала окривљеног на телу жртве, овом аргументу редовно треба дати преимућство у реду презентовања, над исказом сведока који тврди да се у комшилуку причало да је окривљени извршио предметно кривично дело.

Јасно аргументовање знатно је олакшано у ситуацијама у којима су правилно уочена неспорна питања. Њихово иницијално селектовање омогућава ономе који образлаже да се усредреди на суштинска питања и да пажњу читаоца усмери на њих. Један од основних недостатака образложења пресуда у пракси управо се тиче недовољног уочавања и диференцирања онога што је спорно и битно од онога што није спорно и што није

битно. Тако се писци образложења беспотребно исцрпљују образлажући питања која не захтевају образложење, истовремено стварајући конфузију код читаоца.

На послетку представљања ових општих упутстава потребно је истаћи да добро аргументовање редовно подразумева примену основних принципа логике. Та дисциплина, која је из необјашњивих разлога „протерана“ с правних факултета, представља неизоставно оружје сваког доброг кривичара. При томе, логичко расуђивање није нам потребно само у поступку тумачења норме. Оно се појављује као нужно и приликом извођења закључака који се тичу осталих правних, али и чињеничних питања, као и презентовања резултата до којих се том приликом дошло. Без разумевања силогизма или дедуктивног логичког закључивања, на пример, није могуће разумети ни одбрану алибијем, правила о терету доказивања, па ни разлучити битна од небитних питања.

- Кривична санкција

О образлагању одлуке о кривичној санкцији не би требало трошити превише речи, имајући на уму да овај део образложења не захтева посебне измене. Ипак, ваља нагласити да се образложењу изречене кривичне санкције редовно не поклања довољна пажња. Неретко се срећу стандардизовани разлози и навођења стереотипних олакшавајућих и отежавајућих околности који читаоцу указују да се састављач није претерано потрудио доносећи овај део одлуке.

Било би стога потребно овај део одлуке обогатити што већим бројем индивидуализованих аргумената који би омогућили правилно разумевање разлога због којих је суд изабрао управо одређену врсту и висину кривичне санкције. Што већи број утврђених детаља о личности учиниоца, његовом пређашњем животу, накнадном односу према делу и жртви и слично, овде ће свакако бити од помоћи.

- Остали (факултативни) елементи образложења

У остале елементе образложења спадају све оне факултативне одлуке суда које се могу појавити у конкретном случају. На првом месту овде је потребно образложити одлуке суда о неуважавању појединих предлога странака. Овде је првенствено реч о одбијању појединих доказних предлога. Поред тога, потребно је дати разлоге и за одлуке попут одбијања предлога да с главног претреса буде искључена јавност или одбијања предлога за спајање или раздвајање поступка. Напослетку, овде долазе у обзир и разлози за одлуке о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом или одлуке о имовинскоправном захтеву.

- Одлука о трошковима кривичног поступка

Образложење одлуке о трошковима кривичног поступка обавезан је део образложења сваке осуђујуће пресуде, имајући на уму да се о трошковима кривичног поступка увек мора донети одлука. У пракси су, међутим, ови делови образложења најчешће непотпуни. Није, наиме, довољно навести да је суд окривљеног обавезао на плаћање трошкова „као у изреци“, или да га је обавезао на плаћање трошкова на основу члана 264 став 1 ЗКП и слично. Овакви приступи практично остављају пресуду у овом делу без образложења. Ово би требало имати на уму и увек навести о којим трошковима је реч и из којих разлога је суд донео одлуку о обавезивању или целокупном или делимичном ослобађању од ове дужности.

Све ово о чему је претходно било речи, могуће је видети у следећем примеру образложења.

Образложење

1. Наводи тужиоца

1. Оптужним предлогом јавног тужиоца КТ бр. 125/2016 од 11.3.2016, окривљеном Драгану Пауновићу стављено је на терет да је дана 15.1.2016. око 12.30 часова у Београду, у кафићу „Лагуна“ у улици Би-хаћкој број 23, ударцем песнице и шутирањем ногама по телу оштећеном Игору Мандићу нанео тешку телесну повреду у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома. На терет му је стављено да је ово дело учинио са умишљајем, да је био урачунљив и свестан да је такво његово дело забрањено, те да је тиме учинио кривично дело тешке телесне повреде из члана 121 став 1 КЗ.
2. У завршној речи јавни тужилац је навео како сматра да је исказима сведока Бојана Панића и Петра Даутовића, оштећеног Игору Мандића, као и налазом и мишљењем судског вештака др Стевана Бороте, доказано да је управо окривљени Драган Пауновић лице које је оштећеном нанело наведене повреде.

2. Наводи одбране

3. Окривљени Драган Пауновић је негирао извршење кривичног дела које му је оптужним предлогом стављено на терет. Током поступка тврдио је да, иако је тачно да је наведеном приликом био присутан у кафићу „Лагуна“, није прилазио оштећеном, нити је са овим на било који начин дошао у сукоб. Навео је да је могуће да је неко друго лице

оштећеном нанело повреде чије постојање током поступка није оспоравао, као што није оспоравао ни да му је познато да тешко телесно повређивање неког лица представља кривично дело.

3. Дефинисање предмета доказивања

3.1. Кривично дело тешка телесна повреда из чл. 121 став 1 КЗ

4. Сагласно члану 121 став 1 КЗ, кривично дело које је оптужним предлогом јавног тужиоца стављено на терет окривљеном чини лице које „другог тешко телесно повреди или му здравље тешко наруши“. У члану 25 КЗ предвиђено је да је кривично дело учињено са умишљајем „кад је учинилац био свестан свог дела и хтео његово извршење или кад је учинилац био свестан да може учинити дело па је на то пристао“.
5. У том смислу, да би доказао своје тврдње у овом поступку, тужилац је био дужан да докаже (1) да је оштећеном нанесена тешка телесна повреда, (2) да је окривљени лице које је оштећеном ову повреду нанело (постојање узрочне везе) (3) да је окривљени ову повреду оштећеном нанео умишљајно и (4) да је окривљени оштећеном повреду нанео са свешћу о противправности оваквог понашања.

3.2. Неспорна и спорна питања

6. Полазећи од навода тужиоца и одбране окривљеног, суд је закључио да међу странкама није било спорно да је оштећени дана 15.1.2016. око 12.30 часова у Београду, у кафићу „Лагуна“ у улици Бихаћкој број 23, задобио тешку телесну повреду у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома. Наиме, овакву тврдњу тужиоца, окривљени у уводном излагању и каснијој одбрани није спорио.
7. Ова чињеница која међу странкама није била спорна, није ни у супротности са налазом и мишљењем судског вештака др Стевана Бороте, који је у налазу и мишљењу који је суд у свему прихватио као стручно и објективно дат, навео да је, на основу медицинске документације и прегледом оштећеног, потврђено да је наведеном приликом оштећени задобио повреде у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома, које се укупно квалификују као тешка телесна повреда.
8. Поред тога, окривљени у својој одбрани није спорио ни да му је познато да тешко телесно повређивање неког лица представља кривично дело.

-
-
9. У том смислу, као основно спорно у овом поступку појавило се питање лица које је оштећеном нанело тешку телесну повреду. Наиме, док је јавни тужилац тврдио да је окривљени лице које је извршило ово кривично дело, одбрана је тврдила да окривљени са овим кривичним делом нема никакве везе и да је оштећеном повреду нанело неко друго, неидентификовано лице.
4. **Анализа спорног питања (да ли је тужилац доказао да је окривљени тешко телесно повредио оштећеног)?**
- 4.1. Изведени докази и чињенице које је суд утврдио
10. Утврђујући релевантне чињенице у погледу основног спорног питања у овом поступку (да ли је окривљени лице које је оштећеном нанело повреде), суд је пошао од сведочења Бојана Панића, бармена у кафићу „Лагуна“, који је навео да је наведене вечери радио за шанком, да је уочио гужву за столом за којим је седео оштећени и да је у једном тренутку видео окривљеног, кога од раније познаје као лице које је долазило у кафић, како прилази са друге стране просторије, „разгрће“ присутне и задаје ударац песницом десне руке оштећеном. Након овога, приметио је како је оштећени пао и како је окривљени наставио да га неколико пута удара ногама по телу.
11. Исказ овог сведока потврђен је и исказима оштећеног Игора Мандића и сведока Петра Даутовића, који су навели како су седели у кафићу „Лагуна“, да су гледали утакмицу на телевизији и обрадовали се голу који је постигла „Црвена звезда“, а да им је без икаквог повода пришао окривљени, кога од раније нису знали, те да им је повикао „шта је смрадови, овде сте дошли да навијате“. Окривљени је, према њиховим исказима, након тога песницом ударио оштећеног у лице, од чега је овај пао, након чега је наставио да га удара ногама по телу.
12. Исказе наведених сведока суд је у потпуности прихватио као јасне, непромењене током читавог поступка, те међусобно сагласне. При томе, по налажењу суда, од посебног значаја је исказ сведока Бојана Панића имајући на уму да сведок, према схватању суда, није лице које је заинтересовано за исход овог поступка, јер ни окривљени ни оштећени, па ни сведок Даутовић нису лица из његовог блиског окружења, нити је са овима у сукобу.
13. Тврдње наведених сведока у погледу механизма наношења повреда код оштећеног потврђене су и налазом и мишљењем судског вештака медицинске струке др Стевана Бороте, који је навео да су повреде, констатоване на оштећеном у виду једностраног прелома вилице и већег

броја хематома по лицу и телу, могле настати на начин који су описали сведоци Панић и Даутовић, као и оштећени Мандић и да по својој природи представљају тешку телесну повреду.

14. С друге стране, суд није прихватио одбрану окривљеног Драгана Пауновића, који је негирао извршење овог кривичног дела наводећи да није прилазио оштећеном те да је могуће да је оштећеном повреду нанело неко друго лице, као ни исказ сведокиње Јелене Петровић која је потврдила наводе окривљеног наводећи да се окривљени и оштећени нису сукобили и да су мирно изашли из кафића.
15. Искази ових лица били су у супротности са исказима које је суд прихватио. Поред тога, окривљени Пауновић и сведокиња Петровић нису само негирали да је окривљени задао наведене повреде оштећеном, већ су и негирали да је било каквог сукоба било током њиховог боравка у кафићу. Овакве исказе суд није прихватио имајући на уму да других лица у време догађаја у кафићу, према исказима свих саслушаних учесника овог догађаја, није било.
16. Искази окривљеног и наведене сведокиње би у том смислу, према схватању суда, сугерисали неприхватљиву ситуацију у којој су сведоци чије је исказе суд прихватио догађај измислили или би пак указивали на ситуацију у којој би неко непознато лице, накнадно нанело повреде оштећеном, што су раније саслушана лица изричито негирала. Овакав развој догађаја је додатно немогуће прихватити, ако се узме у обзир чињеница да је из исказа лекара хитне помоћи Богдана Арсића, који је суд прихватио као непристрасно и истинито дат, утврђено да су полиција и хитна помоћ дошли на лице места свега 10 минута након догађаја и да су том приликом констатоване повреде на оштећеном.
17. Када је реч о психичком односу окривљеног према извршеном кривичном делу, суд је закључио да је окривљени поступао са евентуалним умишљајем као обликом кривице. Наиме, сагласно члану 25 КЗ учинилац поступа са евентуалним умишљајем када је био свестан да може учинити дело па је на то пристао.
18. У том смислу, закључак је суда да је окривљени, ударајући оштећеног најпре песницом у лице, а затим, када је овај пао, настављајући да га удара ногама по телу, био свестан да овакве радње могу тешко телесно повредити оштећеног, али је и поред тога са овим наставио, пристајући на тај начин и на наступање последице у виду тешког телесног повређивања.

4.2. Закључак

19. На основу наведеног, суд је закључио да је је јавни тужилац у току поступка са извесношћу доказао да је окривљени Драган Пауновић на штету Игора Мандића извршио кривично дело тешке телесне повреде из члана 121 став 1 КЗ, па га је за наведено кривично дело огласио кривим.

5. Кривична санкција

20. Доносећи одлуку о врсти и висини кривичне санкције, суд је имао у виду све околности предвиђене чл. 54 КЗ.

21. Од олакшавајућих околности на страни окривљеног суд је имао у виду његову младост (22 године у време извршења кривичног дела), као и чињеницу да до сада није осуђиван ни прекршајно кажњаван. Као отежавајућу околност суд је ценио целокупно понашање окривљеног које је претходило извршењу кривичног дела и мотиве који су га руководили да ово дело изврши. Наиме, окривљени је без било каквог повода са стране оштећеног, манифестујући понашање које се не би могло оценити другачије него као бахато, искључиво незадовољан исказивањем среће због постигнутог гола на утакмици чији пренос су пратили оштећени и његов пријатељ, решио да изазове овај инцидент. При томе, окривљени се на наведени начин понашао у кафићу, у присуству других лица, изазивајући на тај начин не само последицу овог кривичног дела већ и непријатну ситуацију за све присутне.

22. Међутим, и поред чињенице да је овакво понашање окривљеног ценио на описани начин, суд је, имајући на уму наведене олакшавајуће околности, личност окривљеног и конкретне околности кривичног дела, закључио да се у конкретном случају, првенствено због ранијег узорног живота окривљеног, може очекивати да ће и само упозорење уз претњу казном, довољно утицати на окривљеног да више не врши кривична дела. У том смислу, суд је овакво понашање окривљеног и извршење овог кривичног дела, посматрао ипак пре као негативну епизоду у његовом сазревању и одрастању него као показатељ понашања какво од окривљеног треба очекивати и у будућности. Стога је суд окривљеном изрекао условну осуду претходно му утврђујући казну затвора у трајању од шест месеци и истовремено одређујући да се утврђена казна затвора неће извршити ако окривљени у року од две године не изврши ново кривично дело.

6. Доказни предлози које је суд одбио

23. Суд је одбио предлог јавног тужиоца да се у доказном поступку саслуша сведок Јован Ђорђевић, сматрајући да би извођење овог доказа било сувишно. Наиме, сагласно наводима тужиоца, реч је о сведоку који је од других лица чуо да је окривљени тог дана нанео оштећеном телесне повреде. При постојању непосредних сведока овог догађаја који су потврдили тврдње тужиоца о учествовању окривљеног у извршењу овог кривичног дела, суд је закључио да би саслушање наведеног сведока, који и према наводима тужиоца поседује само посредна сазнања, било сувишно и да би водило непотребном одуговлачењу поступка.

7. Одлука о трошковима кривичног поступка

24. Применом члана 264 ЗКП, суд је окривљеног обавезао на накнаду трошкова кривичног поступка у укупном износу од 40.000 динара који се односе на трошкове медицинског вештачења. Поред тога, суд је окривљеног на основу истог члана обавезао и на плаћање паушалног износа од 15.000 динара ценећи трајање и сложеност овог кривичног поступка и имовно стање окривљеног.

У претходном примеру могуће је уочити још нешто. Поред одвајања текста поднасловима и пасусима, извршено је и нумерисање издвојених пасуса. Овакав приступ сугеришемо нарочито када је реч о обимнијим текстовима, имајући на уму да је, поред прегледности, на овај начин олакшано и позивање на одређени део текста. Тако на пример, састављачу жалбе али и другостепеном суду, биће знатно олакшано сналажење и цитирање релевантних целина, ако ове на наведени начин буду и обележене.

IRAC (ПППЗ) МЕТОД

IRAC представља посебан метод правне анализе и правничког резоновања, који је развијан првенствено у англосаксонској правној теорији и судској пракси. Назив метода представља акроним састављен од речи Issue (питање, проблем), Rule (правило), Application (примена) и Conclusion (закључак). Иако је реч о моделу развијаном у другачијој правној култури, с којим се домаћи правници углавном нису сретали, мишљења смо да IRAC (ПППЗ) метод, имајући на уму да је заснован на универзално прихватљивом моделу резоновања помоћу дедукције и силогизма, може представљати користан инструмент код организовања и структурирања аналитичког процеса.

У претходном примеру, примењена је донекле модификована верзија IRAC методе. Међутим, треба имати на уму да овај метод може бити коришћен код анализе већег броја чињеничних и правних питања која се јављају у образложењу исте пресуде. Тако је, примера ради, IRAC могуће користити у истом предмету најпре код анализе питања урачунљивости окривљеног, затим код дефинисања појма „ватреног оружја” и, напослетку, код одређивања према тврдњи окривљеног да је поступао у нужној одбрани.

У сваком случају, корисно је знати да начин на који су речи које творе наведени акроним поређане, истовремено одражава и структуру IRAC методе.

- Питање или проблем: Наведите изложено питање или проблем који је потребно размотрити.

Први део овако структурисане анализе обухвата представљање питања или проблема који се у конкретном случају јавља. Тако се, у зависности од конкретног случаја, као основно питање може јавити проблем постојања (непостојања) крајње нужде, застарелости кривичног гоњења, дозвољености доказа и слично. Потребно је посебно нагласити да од правилног уочавања суштинског питања зависи и исправност читаве даље анализе. Ово посебно истичемо јер је у пракси уочљиво да је знатан број конфузно сачињених образложења, па и суштински погрешних одлука, последица омашки приликом уочавања спорних питања.

Постоје различити начини на које је могуће адекватно формулисати питање или проблем. Примера ради, то може бити учињено тако што ће се директно истаћи: „Основно спорно питање у овом случају је да ли је окривљена приликом предузимања описаних радњи 'очигледно несавесно поступала’”? Некада је могуће проблем (питање) формулисати и на концизнији начин, обраћањем у форми питања: „Да ли је окривљени донео оружје са собом?”; „Може ли се закључити да је окривљени поступао с умишљајем?”; „Има ли основа за издвајање доказа прибављеног претресом стана?” и слично. Овај приступ постаје нарочито користан када постоји више проблема.

-
-
- **Правило:** Наведите примењиво право (закон, подзаконски пропис, судску праксу, ставове доктрине) потребно за анализу проблема или одговор на постављено питање.

За идентификацију права које је потребно применити понекад ће бити потребно спровести детаљније истраживање. Разумевање права које треба применити помаже да се проблеми ставе у фокус, дефинишу и прочисте. Овде ће најчешће бити реч о законској одредби примењивој на конкретан случај, али ће у одређеним ситуацијама, где постоје развијена судска пракса или пак карактеристични ставови доктрине, бити нужно и ове навести. То ће нарочито бити случај ако је реч о одредбама закона које нису у довољној мери прецизне и које захтевају тумачење. Ранији ставови судова, али и мишљења истакнутих правних стручњака, тада ће, поред саме законске одредбе, наћи своје место у делу анализе засноване на IRAC методи који је посвећен представљању примењивог права.

- **Примена:** Примените наведена правила на конкретна чињенична или правна питања на логичан, јасан и концизан начин, испитујући могуће изузетке и контрааргументе.

Након представљања проблема и примењивог права, следи примена наведеног правила на конкретан случај. У овом делу образложења, који ће редовно бити најобимнији, потребно је представити конкретне чињенице случаја и утврдити да ли се оне „уклапају“ у поменути апстрактну правну норму која је претходно препозната као примењива. Ово ће редовно захтевати представљање различитих понуђених верзија (верзија јавног тужиоца и верзија одбране), или пак верзија које пружају различити учесници у кривичном поступку (сведоци, вештаци, закључци које суд изводи из других доказа). У сваком случају, циљ овог дела образложења је да доведе до закључка у погледу тога да ли апстрактна правна норма којом је, на пример, регулисано питање туђе покретне ствари, или којом је инкриминисан очигледно неподобан начин лечења, може бити примењена на конкретни случај.

- **Закључак:** Донесите логичан закључак на основу анализе.

Ако је све претходно правилно изведено, закључак ће се „наметнути“ сам по себи. У том смислу, код примене IRAC метода закључци су најчешће кратки. У њима је потребно изнети коначни став суда о проблему у светлу претходно извршене анализе.

У појединим комплекснијим случајевима, биће нужно најпре извести одвојене закључке по појединим питањима, а тек након тога збирни закључак у погледу читавог случаја. Но, без обзира на то да ли је реч о ситуацији у којој је одмах могуће приступити састављању свеопштег, сублимираног закључка, или је најпре нужно извести закључке по одвојеним мањим целинама, у овом

делу нужно је дати јасан и несумњив одговор на питање које је служило као основ почетном формулисању проблема.

У наредним редовима, користећи се случајем који је већ представљен, приказаћемо практичну примену IRAC методе у једном делу образложења. Потребно је, при томе, још једном нагласити да свако спорно питање у пресуди, може бити обрађивано на сличан начин.

1. С којим обликом умишљаја је поступао окривљени?

1. На основу претходне анализе изведених доказа, утврђено је да је окривљени најпре оштећеног ударио песницом у лице, а затим, када је овај пао, наставио да га удара ногама по телу, наносећи му тешку телесну повреду у виду једностраног прелома вилице и већег броја хематома. При овако утврђеном чињеничном стању, као спорно појавило се и питање да ли је окривљени у конкретном случају поступао с директним умишљајем као обликом кривице како то тврди јавни тужилац или с евентуалним умишљајем како то сугерише одбрана окривљеног.

2. Примењиво право

2. У члану 25 КЗ предвиђено је да је кривично дело учињено с умишљајем кад је учинилац био свестан свог дела и хтео његово извршење или кад је учинилац био свестан да може учинити дело па је на то пристао. У првом случају, реч је о такозваном „директном умишљају“, док је у другом случају предвиђен облик кривице познат под називом „евентуални умишљај“. На основу наведене законске одредбе, могуће је закључити да основну разлику између две врсте умишљаја законодавац види на плану односа према последици. Док код директног умишљаја учинилац хоће (жели) наступање последице, код евентуалног умишљаја он само пристаје на њено наступање.
3. У разумевању разликовања ова два степена кривице могу послужити и ставови теорије по овом питању. Тако, према Срзентићу, Стајићу и Лазаревићу (Кривично право Југославије, 1998, 262), учинилац хоће последицу: (а) ако је своју делатност усмерио баш ради постизања одређене сврхе, (б) ако је последица средство за постизање сврхе, (в) ако је свестан да ће се уз последицу која је сврха или средство за постизање сврхе сигурно остварити и друга (узгредна) последица и (г) када је свестан да ће извесна последица (даљња) сигурно наступити по остварењу његове сврхе. У оваквом случају према Стојановићу (Кривично право општи део, 2001, 168), учинилац је свестан свих битних елемената законског описа кривичног дела, а свест у погледу наступања последице указује на то да је учинилац релативно сигуран у погледу њеног

наступања. С друге стране, код евентуалног умишљаја учинилац није сигуран да ће последица наступити. Овде је вољни елеменат изражен кроз пристајање на наступање последице. Сагласно теорији Рајнхарда Франка, која је у том погледу и данас најшире прихваћена, евентуални умишљај постоји када се учинилац не би уздржао од радње и да је последицу предвидео као извесну (сигурну) или, другим речима, када је он последицу одобрио (Срзентић, Стајић, Лазаревић, 263).

3. Анализа понашања окривљеног у светлости примењивог права

4. Имајући на уму наведену законску одредбу и ставове доктрине о њеном тумачењу, потребно је размотрити утврђено понашање окривљеног. Наиме, сагласно изведеним доказима – исказима оштећеног Игора Мандића и сведока Петра Даутовића, утврђено је да је окривљени, након што су се оштећени и сведок Даутовић обрадовали голу који је постигла Црвена звезда, ударио оштећеног у лице и, када је овај пао, наставио да га удара ногама по телу. Реакција окривљеног, који од раније није познавао оштећеног и сведока, уз повике „шта је смрадови, овде сте дошли да навијате“, према схватању суда, указује да је окривљени напао оштећеног и задао му ударце револтиран понашањем „нежељених гостију који се непримерено веселе“ (оштећеног и сведока) у намери да манифестује сопствени „значај“ у средини (кафићу „Лагуна“) у којој се читав догађај одиграо. Неспорно је да је окривљени активност предузео како би показао оштећеном и његовом пријатељу ко је у кафићу „главни“ и каква су „правила понашања“, нарочито када је реч о гостима који су овде нови.
5. У том смислу, суд сматра да тврдња јавног тужиоца да је окривљени предузео радњу с директним умишљајем, односно желећи да окривљеном нанесе тешку телесну повреду, није у довољној мери доказно поткрепљена. Основни покретач окривљеног је, као што је образложено, потреба „дисциплиновања“ нових гостију који се „непожељно понашају“, а не наношење тешке телесне повреде. Наиме, иако је окривљени насрнуо на оштећеног најпре ударцем песницом у лице, а затим и ударцима ногама по телу, не може се, према схватању суда, са сигурношћу закључити да је окривљени био релативно сигуран у наступање тешке телесне повреде код оштећеног у датим околностима. Ударац песницом у лице, иако свакако може проузроковати овакву последицу, није радња која редовно доводи до прелома вилице нападнутог лица. Остали ударци ногама такође нису допринели оваквом исходу јер су несумњиво били задати у друге делове тела оштећеног. При томе, остаје довољно доказа да је тешко телесно повређивање оштећеног не само основни покретач окривљеног, већ и средство за постизање сврхе, јер је исти циљ (манифестација силе) од стране окривљеног, пре-

ма схватању суда у постојећим околностима, био постигнут и самим ударањем и обарањем на под у присуству других лица.

6. Уместо тога, суд је мишљења да целокупно понашање окривљеног указује на пристајање на наступилу последицу. Наиме, окривљени је у жељи да оствари свој вид „одржавања реда“, ударајући окривљеног, најпре песницом, а по његовом падању на под и шутирањем ногама, пристао на то да код оштећеног може наступити и тешка телесна повреда као последица оваквог понашања. Сваки разуман човек, наиме, зна да ударање песницом и шутирање другог лица у одређеним околностима могу довести до повреда тог лица, па и оних које квалификујемо као тешке телесне повреде. При томе, упорност коју је окривљени манифестовао (вишеструки ударци који не престају ни након пада оштећеног), показују да би окривљени предузео радњу и да је био сигуран да ће његови поступци довести до тешког телесног повређивања оштећеног.

4. Закључак

7. Имајући на уму наведено, суд је закључио да докази који су презентовани од стране тужиоца не указују с довољном сигурношћу да је окривљени поступао с директним умишљајем, већ је закључио да се кривица окривљеног кретала у границама блажег степена свести и воље, дефинисаног законским појмом евентуалног умишљаја.

ЦИТИРАЊЕ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Обавеза судова да се позивају на праксу Европског суда за људска права произлази из члана 1 Европске конвенције према којој државе јемче свакоме ко је у њиховој надлежности права и слободе предвиђене Европском конвенцијом и њеним протоколима. Пресуде Европског суда за људска права представљају тумачење сваког конкретног члана Европске конвенције, одређујући домашaj сваког члана из Конвенције. Дакле, наши судови би зато морали да се позивају на права и слободе садржане у Европској конвенцији, онако како их је у својим преседанима развила и протумачила пракса Европског суда. Европски суд је заузео став да пресуда не служи само да би се окончао поступак против одређене државе, већ да би се објаснила, осигурала и даље развила права садржина у Европској конвенцији, чиме доприноси провери држава да ли је њихова пракса у складу с овим међународним инструментом.

Српски судови се морају позивати на Европску конвенцију о људским правима, зато што је она постала део нашег унутрашњег правног поретка на основу члана 16 став 2 Устава Републике Србије. Међутим, није довољно само позивање на одредбе Европске конвенције јер је тумачење одредби садржано у пресудама Европског суда за људска права. Иако се судови у Србији све чешће и све више позивају на праксу Европског суда за људска права како у односу на Србију, тако и на друге земље, још увек је ово позивање фрагментарно, често само с позивањем на неку одредбу Европске конвенције, а не и релевантне праксе Европског суда. Када се суд и ослања на неку конкретну пресуду Европског суда, често недостаје тачно навођење параграфа пресуде Европског суда на који се домаћи суд ослања, што указује на потребу њиховог стручног праћења и презентовање у водичу за примену Европске конвенције. Навођење неког од чланова Европске конвенције практично не значи ништа без позивања на одговарајућу пресуду и став Европског суда који је у њој изражен, зато што су одредбе Европске конвенције уопштено формулисане.

У образложењу одлуке, кад год је то могуће, требало би да се наводи и пракса међународних институција које штите људска права, пре свих Европског суда, због његовог значаја и еволутивног приступа у заштити људских права. Ова обавеза произлази из члана 18 став 3 Европске конвенције где се каже: „Одредбе о људским и мањинским правима тумаче се у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење“ (члан 122 став 4 важећег Судског пословника).

КАКО СЕ ПРАВНОТЕХНИЧКИ ЦИТИРАЈУ ОДЛУКЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА?²

Имајући у виду различита правила цитирања, пожељно је да се ова правила стандардизују, како би све судије на исти начин наводиле праксу Европског суда за људска права. Тако би пресуде донете против Републике Србије било пожељно наводити на следећи начин:

- Мучибабић против Србије, представка бр. 34661/07, пресуда од 12. јула 2016. године
- Миленковић против Србије, представка бр. 50124/1, од 1. марта 2016. године
- Грујовић против Србије, представка бр. 25381/12, пресуда од 21. јула 2015. године

Како се пресуде донете против Републике Србије објављују у „Службеном гласнику“, оне би могле да се наводе и на следећи начин:

- Хајнал против Србије, „Службени гласник РС“ бр. 65/12

Када су у питању пресуде донете против других држава, њих би требало наводити у оригиналу, те цитирати на следећи начин:

- *Scozzari and Giunta v. Italy*, представке бр. 39221/98, 41963/98, пресуда од 13. јула 2000.
- *Al-Khawaja and Tahery v. United Kingdom*, представке бр. 26766/05 и 22228/06, пресуда Великог већа од 15. децембра 2011.
- *Lautsi and Others v. Italy*, представка бр. 30814/06, пресуда Великог већа од 18. марта 2011.

2 Видети водич за израду првостепених судских одлука из грађанске материје (издање Савета Европе 2016).

Ради веће прецизности навођења, судија би требало да се позове и на тачан параграф у којем Европски суд установљава стандард који судија примењује у конкретном случају. Тако, на пример, поводом предмета који се односи на примену начела *ne bis idem*, потпуно навођење пресуде требало да изгледа овако:

- Миленковић против Србије, представка бр. 50124/13, пресуда од 1. марта 2016. године, став 32.
- *Zolotuhkin v. Russia*, представка бр. 14939/03, пресуда од 10. фебруара 2009, ставови 107–108³

С обзиром на то да је питање правичности кривичног поступка у више наврата разматрано у пресудама донетим против Републике Србије, наводимо и неколико примера пресуда с позивањем на одговарајуће ставове, у којима је Европски суд за људска права оцењивао да ли су судови поступали у складу с условима прописаним чланом 6 Конвенције:

- Димовић против Србије, представка бр. 24463/1, пресуда од 28. јуна 2016, став 36.⁴
- Станимировић, представка бр. 26088/06, пресуда од 18. октобра 2011, став 51.⁵
- *Schatschaschwili v. Germany*, представка бр. 9154/10, пресуда Великог већа од 15. децембра 2015, став 107.

3 Конкретни ставови се односе на питање појма правноснажне одлуке имајући у виду да се члан 4 Протокола бр. 7 уз Конвенцију односи на забрану понављања кривичног поступка окончаног правноснажном пресудом. Дати примери су илустративне природе и на поједино питање може се односити и више ставова у пресуди. Сваки судија у зависности од чињеница предмета и спорних правних питања у конкретном предмету може да наведе онај став који сматра примењивим.

4 Разматрана обавеза да се у складу с чланом 6 ст. 3 (д) оптуженом омогући да оспори тврдње које је изнео сведок и прихватање изјава сведока који у поступку пред судом није могао да буде испитан.

5 Прихватање доказа прибављених злостављањем или мучењем довешће до оцене о неправичности кривичног поступка у целини без обзира на њихову доказну вредност.

У наставку следи:

Преглед пресуда Европског суда за људска права у кривичној материји по представкама грађана против Србије, објављених у „Службеном гласнику Републике Србије” од 19. септембра 2006. до 7. јуна 2017. Године:

1. **19.09.2006.Матијашевић против Србије (П. бр. 23037/04)**
(„Службени гласник РС”, бр. 80/2006, од 26.09.2006.)
2. **6.11.2007.Лепојић против Србије (П. бр. 13909/05)**
(„Службени гласник РС”, бр. 111/2007 од 04.12.2007.)
3. **20.11.2007.Филиповић против Србије (П. бр. 27935/05)**
(„Службени гласник РС”, бр. 114/2007 од 08.12.2007.)
4. **23.09.2008.Вренчев против Србије (П. бр. 2361/05)**
(„Службени гласник РС”, бр. 93/2008 од 14.10.2008)
5. **28.04.2009.Милошевић против Србије (П. бр. 31320/05)**
(„Службени гласник РС”, бр. 35/2009 од 12.05.2009)
6. **23.06.2009.Бодрожић против Србије (П. бр. 32550/05)**
(„Службени гласник РС”, бр. 53/2009 од 23.07.2009)
7. **19.05.2009.Стојановић против Србије (П. бр. 34425/04)**
(„Службени гласник РС”, бр. 54/2009 од 21.07.2009)
8. **23.06.2009.Бодрожић и Вујин против Србије (П. бр. 38435/05)**
(„Службени гласник РС”, бр. 55/2009 од 17.07.2009)
9. **23.02.2010.Ђермановић против Србије (П. бр. 48497/06)**
(„Службени гласник РС”, бр. 13/2010 од 12.03.2010)
10. **5.10.2010.Јованчић против Србије (П. бр. 38968/04)**
(„Службени гласник РС”, бр. 83/2010 од 09.11.2010)
11. **14.12.2010.Милановић против Србије (П. бр. 44614/07)**
(„Службени гласник РС”, бр. 1/2011 од 14.01.2011)
12. **18.01.2011.Ристић против Србије (П. бр. 32181/08)**
(„Службени гласник РС”, бр. 5/2011 од 01.02.2011)
13. **18.01.2011.Милошевић против Србије (П. бр. 32484/03)**
(„Службени гласник РС”, бр. 5/2011 од 01.02.2011)

-
-
14. 7.06.2011.Јухас Ђурић против Србије (П. бр. 48155/06)
(„Службени гласник РС“, бр. 47/2011 од 29.06.2011)
 15. 31.05.2011.Шабановић против Црне Горе и Србије
(П. бр. 5995/06)
(„Службени гласник РС“, бр. 51/2011 од 13.07.2011)
 16. 18.10.2011.Станимировић против Србије (П. бр. 26088/06)
(„Службени гласник РС“, бр. 81/2011 од 01.11.2011)
 17. 20.12.2011.Ђокић против Србије (П. бр. 1005/08)
(„Службени гласник РС“, бр. 99/2011 од 27.12.2011)
 18. 10.04.2012.Јухас Ђурић против Србије (П. бр. 48155/06)
(„Службени гласник РС“, бр. 34/2012 од 18.04.2012)
 19. 22.05.2012.Младеновић против Србије (П. бр. 1099/08)
(„Службени гласник РС“, бр. 58/2012 од 13.06.2012)
 20. 19.06.2012.Хајнал против Србије (П. бр. 36937/06)
(„Службени гласник РС“, бр. 65/2012 од 06.07.2012)
 21. 22.01.2013.Митић против Србије (П. бр. 31963/08)
(„Службени гласник РС“, бр. 12/2013 од 05.02.2013)
 22. 5.02.2013.Оташевић против Србије (П. бр. 32198/07)
(„Службени гласник РС“, бр. 15/2013 од 14.02.2013)
 23. 26.03.2013.Зорица Јовановић против Србије (П. бр. 21794/08)
(„Службени гласник РС“, бр. 33/2013 од 10.04.2013)
 24. 26.03.2013.Луковић против Србије (П. бр. 43808/07)
(„Службени гласник РС“, бр. 34/2013 од 12.04.2013)
 25. 07.01.2014.Лакатош и други против Србије (П. бр. 3363/08)
(„Службени гласник РС“, бр. 68/2014 од 03.07.2014.)
 26. 11.02.2014.Тешић против Србије (П. бр. 4678/07 и 5059/12)
(„Службени гласник РС“, бр. 95/2014 од 05.09.2014. године)
 27. 29.04.2014.Ђекић и други против Србије (П. бр. 32277/07)
(„Службени гласник РС“, бр. 109/2014 од 11.10.2014. године)
 28. 03.06.2014.Хабими и други против Србије (П. бр. 19072/08)

(„Службени гласник РС“, бр. 110/2014 од 14.10.2014. године)

29. **01.07.2014.Исаковић Видовић против Србије (П. бр. 41694/07)**
(„Службени гласник РС“, бр. 129/2014 од 27.11.2014. године)
30. **15.07.2015.Петровић против Србије (П. бр. 40485/08)**
(„Службени гласник РС“, бр. 2/2015 од 9.01.2015. године)
31. **21.07.2015.Грујовић против Србије (П. бр. 25381/12)**
(„Службени гласник РС“, бр. 91/2015 од 05.11.2015. године)
32. **01.03.2016.Миленковић против Србије (П. бр. 50124/13)**
(„Службени гласник РС“, бр. 61/2016 од 07.07.2016. године)
33. **28.06.2016.Димовић против Србије (П. бр. 24463/11)**
(„Службени гласник РС“, бр. 1/2017 од 06.01.2017. године)
34. **11.10.2016. Шмигић против Србије (П. бр. 41501/08)**
(„Службени гласник РС“, бр. 1/2017 од 06.01.2017. године)
35. **08.11.2016. Прохаска Проданић и други против Србије (П. бр. 63003/10, 20441/11, 3931/14)**
(„Службени гласник РС“, бр. 1/2017 од 06.01.2017. године)
36. **15.11.2016. Матић против Србије (П. бр. 41722/14)**
(„Службени гласник РС“, бр. 1/2017 од 06.01.2017. године)
37. **21.03.2017. Митровић против Србије (П. бр. 52142/12)**
(„Службени гласник РС“, бр. 43/2017 од 05.05.2017. године)
38. **11.04.2017.Боровић и други против Србије (П. бр. 58559/12 и још три друге представке)**
(„Службени гласник РС“, бр. 44/2017 од 09.05.2017. године)
39. **28.03.2017.Јовановић против Србије (П. бр. 29763/07)**
(„Службени гласник РС“, бр. 49/2017 од 22.05.2017. године)
40. **04.04.2017. Милисављевић против Србије (П. бр. 50123/06)**
(„Службени гласник РС“, бр. 56/2017 од 07.06.2017. године)

